AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

FAKULTET ARTYLERII

TAJNE

Egz. Nr 2

ppłk STACHOWSKI

Artyleryjskie zabezpieczenie operacji obronnej armii w warunkach obustronnego użycia broni atomowej i BSP

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr wpisu 03288
BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII
Nr wpisu
12459

REMBERTÓW SIERPIEŃ 1955

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

FAKULTET ARTYLERII

TAJNE

Egz. Nr 2

ppłk STACHOWSKI

Artyleryjskie zabezpieczenie operacji obronnej armii w warunkach obustronnego użycia broni atomowej i BSP

08288

12459

REMBERTÓW SIERPIEŃ 1955

Przew. Prot. nr. 12357 Par

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O

Im. gen. broni Karola Świerczewskiego

FAKULTET ARTYLERII

KATEDRA TAKTYKI ARTYLERII

" ZATWIERDZAM "

KOMENDANT FAKULTETU ARTYLERII

T A J N E

EGZ.Nr...

D Ę G A - ppłk.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 12459
Akademii Obrony Narodowej

ppłk. STACHOWSKI

"ARTYLERYJSKIE ZABEZPIECZENIE OPERACJI OBRONNEJ ARMII W WARUNKACH OBUSTRONNEGO UŻYCIA BRONI ATOMOWEJ I BSP"

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego
BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid. 08288

04.4.65

R E M B E R T Ó W Luty 1 9 5 5r.

T R E Ś Ć

I. Cechy charakterystyczne użycia artylerii w operacji obronnej armii.

II. Zadania oraz system ognia artylerii w operacji obronnej armii.

III. Środki artylerii potrzebne do wykonania artyleryjskiego zabezpieczenia operacji obronnej armii.

IV. Podział i ugrupowanie artylerii w operacji obronnej armii.

V. Organizacja i przygotowanie działań artylerii w operacji obronnej armii:

1/ Obrona przeciwpancerna środkami artylerii.

2/ Zwalczanie artylerii i moździerzy.

3/ Artyleryjskie kontrprzygotowanie.

4/ Artyleryjskie zabezpieczenie przeciwuderzenia drugiego rzutu /odwodu/ armii.

VI. Praca dowódcy i sztabu artylerii podczas organizacji i planowania operacji obronnej armii.

I. CECHY CHARAKTERYSTYCZNE UŻYCIA ARTYLERII W OPERACJI OBRONNEJ ARMII I ROLA ARTYLERII.

Cechy charakterystyczne użycia artylerii w operacji obronnej wynikają z samego charakteru zadań armii w operacji obronnej.

Na szczeblu armii występuje już w całej pełni podstawowy cel działań obronnych, którym jest: zadanie jak największych strat nieprzyjacielowi, wyczerpanie jego sił i stworzenie dogodnych warunków do przejścia do przeciwuderzenia /natarcia/ w składzie wojsk Frontu. Aby ten podstawowy cel osiągnąć - armia, w wypadku obrony ważnego kierunku operacyjnego musi być w stanie odeprzeć i załamać natarcie nie tylko związków taktycznych nieprzyjaciela, ale i związków operacyjnych działających w jej pasie obrony w ramach grupy armii nieprzyjaciela. Wykonanie tak poważnego zadania wymaga potężnego, nieprzerwanego i głębokiego niszczącego i obezwładniającego oddziaływania na nieprzyjaciela. Podstawą tego oddziaływania jest we współczesnych działaniach obronnych rażące działanie broni atomowej i środków chemicznych, oraz niszczące i obezwładniające działanie artylerii i lotnictwa.

Ogień artylerii, chociaż w stosunku do broni atomowej i lotnictwa, o ile chodzi o głębokie działanie, może być tylko w ograniczonych rozmiarach stosowany, ma tę pewną cechę, że może z powodzeniem bezpośrednio zabezpieczać walkę piechoty i czołgów, że może być w sposób najbardziej giętki wykonywany na ich korzyść, że wreszcie, co jest decydujące, może bez względu na warunki atmosferyczne i porę dnia być nieprzerwanie wykonywany.

Tę cechę ognia artylerii w pełni wykazały działania artylerii w Wielkiej Wojnie Narodowej ZSRR, działania, w wyniku których artyleria radziecka uzyskała miano głównej ogniowej siły uderzeniowej wojsk.

Uderzenia broni atomowej, chociaż w obronie stosowane będą tylko w poszczególnych momentach walki obronnej i w ograniczonej ilości, zawsze będą potężnym wzmocnieniem nieprzerwanego oddziaływania ogniowego na nieprzyjaciela, jednak nigdy nie mogą być traktowane /w skali ogólnej walki obronnej/ jako zastąpienie ognia artylerii.

Wprowadzenie na pole walki broni atomowej stwarza możliwość poważnego wzmocnienia niszczącego i obezwładniającego oddziaływania na nacierającego nieprzyjaciela i przez to ułatwia osiągnięcie celu operacji obronnej armii, w żadnym jednak wypadku nie może odegrać roli decydującej o powodzeniu tej operacji.

Reasumując, wprowadzenie broni atomowej na współczesne pole walki w żadnym wypadku nie degraduje roli i znaczenia artylerii, jako podstawowego środka ogniowego zabezpieczenia operacji obronnej.

W operacji obronnej ze względu na poważną szerokość i głębokość pasa obrony, wyjątkowego znaczenia nabiera manewr artylerią i to tak przeciwpancerną jak i do ognia z zakrytych SO. Dzięki szeroko zaplanowanemu i dobrze przemyślanemu manewrowi artylerii, istnieje, w skali armii, realna możliwość skupienia w krótkim czasie masy środków artyleryjskich na kierunkach, gdzie nieprzyjacielowi udało się uzyskać czasowe powodzenie. Ma to szczególne znaczenie wobec możliwości poważnego wzrostu tempa natarcia nieprzyjaciela, w wyniku wykorzystania broni atomowej.

W operacji obronnej armii, artyleryjskie zabezpieczenie przeciwuderzenia, w odróżnieniu od artyleryjskiego zabezpieczenia kontrataków na szczeblach taktycznych, jest skomplikowanym działaniem artylerii, wymagającym szerokiego manewru sprzętem i poważnych przedsięwzięć organizacyjnych.

Artyleryjskie zabezpieczenie przeciwuderzenia wykonywane będzie w formie natarcia artyleryjskiego organizowanego na poważną głębokość w warunkach ograniczonego czasu.

Działanie artylerii zbliżone będzie do działań przy natarciu na obronę doraźnie zorganizowaną.

Ważną cechą charakterystyczną artyleryjskiego zabezpieczenia przeciwuderzenia będzie to, że najczęściej wykonywane ono będzie przy równoczesnym wykorzystaniu uderzeń atomowych, co wywoła konieczność dokładnego uzgodnienia współdziałania, a jednocześnie wpłynie na zakres zadań artylerii.

Użycie artylerii w operacji obronnej będzie się także tym charakteryzowało, że w odróżnieniu od szczebli taktycznych dowódca armii nie będzie zwykle dysponował oddzielną grupą artylerii, której ogniem mógłby wpłynąć na walkę korpusów armijnych.

II. ZADANIA ORAZ SYSTEM OGNIA ARTYLERII W OPERACJI OBRONNEJ ARMII.

Operacja obronna armii stanowi część składową operacji Frontu i dlatego jej cel oraz zadania będą odpowiadały zamiarowi przeprowadzenia operacji frontowej.

Rola i zadania artylerii w operacji obronnej armii będą zależały od:

- roli i miejsca armii w operacji frontowej;
- ważności i znaczenia operacyjnego kierunku bronionego przez armię;
- ilości i jakości sił oraz środków, którymi rozporządza armia, w tym i środków atomowych;
- czasu, na jaki organizuje się obronę;
- charakteru terenu i jego rozbudowy pod względem inżynieryjnym.

Armia może organizować obronę na uprzednio umocnionej lub przygotowanej rubieży, lub też na rubieży nieprzygotowanej, w wyniku przejścia wojsk do działań obronnych w warunkach bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, który rozpoczął działania zaczepne.

W obu wypadkach zadania artylerii będą w zasadzie jednakowe, z taką jednak różnicą, iż w pierwszym wypadku ilość zadań będzie znacznie większa.

Trzeba jednak podkreślić, że w wypadku organizowania obrony bez styczności z nieprzyjacielem, istnieją bardziej korzystne warunki użycia artylerii, gdyż artyleria będzie dysponowała większą ilością czasu na przygotowanie ognia i manewru, na organizację dowodzenia oraz współdziałania z innymi rodzajami wojsk.

Zadania wykonane przez artylerię w toku operacji obronnej armii wynikają przede wszystkim z zadań, postawionych przed armią oraz zadań związków wchodzących w skład armii.

W okresie przygotowawczym operacji obronnej armii artyleria wykonuje następujące ważniejsze zadania:

- zmasowanym ogniem wzbrania nieprzyjacielowi przeprowadzenia manewru, ześrodkowania i rozwijania sił głównych;
- zwalcza artyleryjskie środki napadu atomowego nieprzyjaciela;,
- zwalcza artylerię i lotnictwo nieprzyjaciela, oraz niszczy lub obezwładnia jego organa dowodzenia i obserwacji;
- przeprowadza kontrprzygotowania artyleryjskie w celu udaremnienia wykonania przez nieprzyjaciela przygotowanego ataku lub w celu zadania jak największych strat, które zmuszą go do opóźnienia natarcia lub też do rozpoczęcia natarcia w niekorzystnych warunkach.

Głównymi obiektami, na które artyleria kieruje swój ogień będą:

- artyleria atomowa nieprzyjaciela;
- kolumny pancerne i zmechanizowane podczas marszu;
- wielkie zgrupowania wojsk podczas odpoczynku lub noclegu;
- ważne komunikacje /stacje kolejowe, węzły dróg, miejscowości położone obok dróg, szosy, dobre drogi itp./, w wypadku stwierdzenia zmechanizowania tych wojsk nieprzyjaciela.

Artylerię, która prowadzi ogień do celów znajdujących się na dalekich przedpolach, wysuwa się na tymczasowe stanowiska ogniowe, przygotowane w rejonie przedniego skraju głównego pasa obrony lub nawet w pasie przeskakiwania. Dowodzenie tą artylerią jest scentralizowane w ręku dowódcy artylerii armii, który wyznacza rejony prowadzenia dalekich napadów ogniowych /DNO/, stawia konkretne zadanie ogniowe oraz dzieli te ognie pomiędzy artylerię korpusu /i AGA o ile takowa jest/.

Duża ilość artylerii, którą wyznacza się w armii dla wykonania powyższych zadań /kalibry 100, 122, 152mm/, umożliwia scentralizowanie zmasowanego ognia na główne zgrupowanie nieprzyjaciela, rażąc jego wojska jednocześnie na kilku arteriach komunikacyjnych, lub innych obiektach. Podczas walk w samym pasie przesłaniania nasycenie ognia artylerii wzrasta. Artyleria armii w dalszym ciągu razi kolumny i zgrupowania sił żywych oraz środków technicznych nieprzyjaciela, koordynując swój ogień z działaniem oddziałów wydzielonych.

W toku bitwy obronnej artyleria wykonuje następujące zadania:

- zmasowanym ogniem i ogniem dział strzelających na wprost niszczy atakującą piechotę i czołgi nieprzyjaciela, zatrzymuje atak i odcina piechotę od czołgów;
- zwalcza artyleryjskie środki napadu atomowego;
- zwalcza artylerię i moździerze nieprzyjaciela.

W wypadku włamania się nieprzyjaciela w głąb głównego pasa obrony - artyleria zmasowanym ogniem zabezpiecza trwałość obrony przeciwpancernej na kolejnych pozycjach, niszczy czołgi nieprzyjaciela oraz zabezpiecza kontrataki drugich rzutów i odwodów dywizji i korpusów.

W wypadku włamania się nieprzyjaciela w taktyczną strefę obrony - artyleria nie dopuszcza do rozprzestrzeniania się nieprzyjaciela w głąb i w stronę skrzydeł, przygotowuje i wspiera przeciwuderzenie drugiego rzutu /odwodów/ armii. W odparciu natarcia nieprzyjaciela bierze udział cała artyleria armii. Atakujące czołgi i piechotę nieprzyjaciela razi artyleria zmasowanym ogniem prowadzonym z maksymalnie dopuszczalnym natężeniem /tempo prowadzenia ognia jest ograniczone technicznym rażimem ognia każdego rodzaju sprzętu.

Główny wysiłek skupia artyleria na rażenie głównego ugrupowania nacierającego nieprzyjaciela, a w pierwszej kolejności na zwalczanie ugrupowania czołgów.

System ognia artylerii i moździerzy w operacji obronnej armii, powinien zabezpieczyć:

- zadanie strat nieprzyjacielowi podczas jego podejścia do głównego pasa obrony;
- zdezorganizowanie ugrupowania bojowego nieprzyjaciela podczas rozwinięcia sił do natarcia i samego natarcia;
- zniszczenie, względnie obezwładnienie artylerii atomowej nieprzyjaciela;

- zniszczenie czołgów, lotnictwa i sił żywych nieprzyjaciela podczas ataku oraz walk w głównym pasie obrony;
- zabezpieczenie przeciwuderzenia drugiego rzutu /odwodów operacyjnych/ armii.

Artyleria w operacji obronnej wykonuje swoje zadania w warunkach, kiedy nieprzyjaciel posiada przewagę w siłach żywych, technicznych środkach walki oraz utrzymuje w swym ręku inicjatywę.

W warunkach obrony rozpoznanie nie zawsze ma możność określić miejsce i czas uderzenia głównego ugrupowania nieprzyjaciela.

W związku z tym artyleria obrony powinna być w stałej gotowości do otwarcia zmasowanego ognia na całym odcinku natarcia nieprzyjaciela - na dowolnym kierunku, tak przed przednim skrajem obrony, jak i zewnątrz głównego pasa obrony oraz na skrzydłach i stykach.

Stałą gotowość do ogniowego oddziaływania osiąga się przez:

- przygotowanie systemu ognia jeszcze w okresie przygotowawczym, przy czym system ognia artylerii i moździerzy powinien być ściśle powiązany z ogniem automatycznej broni piechoty i czołgów, systemem umocnień i zapór inżynieryjnych, jak również powinien uwzględniać warunki terenowe;
- przygotowanie systemu ognia według planu opracowanego w skali armii, gdyż to daje lepsze rezultaty.

System ognia artylerii i moździerzy w operacji obronnej armii powinien przewidywać:

- dalekie napady ogniowe /DNO/ na pancerne i zmechanizowane kolumny nieprzyjaciela, znajdujące się w marszu do głównego pasa obrony, na wielkie zgrupowania wojsk nieprzyjaciela w rejonach odpoczynków i noclegów oraz na ważne węzły komunikacyjne, w wypadku stwierdzenia że znajdują się tam znaczne siły nieprzyjaciela;
- ogień ześrodkowany na rejony prawdopodobnego rozwinięcia artylerii atomowej nieprzyjaciela;

- wsparcie walki oddziałów wydzielonych wojsk na pozycji ubezpieczenia bojowego;
- zmasowany ogień na rejony ześrodkowania wojsk oraz na podstawę wyjściową nieprzyjaciela do natarcia;
- ogień wzbraniający wykonania przejść w zaporach oraz prowadzenia prac inżynieryjnych przez nieprzyjaciela;
- przygotowany ześrodkowany i zaporowy ogień na kierunkach zagrożonych przez czołgi nieprzyjaciela /ZO i ROZ/;
- przygotowany stały ogień zaporowy przed całym frontem pasa obrony /SOZ/;
- zwalczanie ogniem na wprost czołgów nieprzyjaciela na podejściach do przedniego skraju obrony oraz w głąb obrony;
- odgrodzenie ogniem rejonów, na które nieprzyjaciel wykonał uderzenie atomowe;
- zwalczanie artylerii i moździerzy npla;
- zabezpieczenie styków i skrzydeł;
- zabezpieczenie kontrataków drugich rzutów korpusów znajdujących się w pierwszym rzucie armii oraz zabezpieczenie przeciwuderzenia drugiego rzutu /odwodów/ armii;
- zabezpieczenie rozwinięcia oraz zajęcia rubieży przeciwpancernych przez odwód przeciwpancerny i pancerny.

Prócz tego systemem ognia powinien przewidywać organizację przygotowanego ognia wewnątrz głównego pasa obrony i przed każdym kolejnym pasem obrony armii.

System ognia wewnątrz głównego pasa obrony powinien przewidywać:

- przygotowanie ognia zaporowego przed każdą pozycją /SOZ/;
- przygotowanie ześrodkowanego i zmasowanego ognia na rejony przewidywanych zgrupowań nieprzyjaciela, na znajdujące się w ruchu znaczne jego siły oraz na przypuszczalne podstawy wyjściowe do ataku każdej kolejnej pozycji;
- przygotowanie przed każdą pozycją głównego pasa obrony ognia dział strzelających na wprost do czołgów nieprzyjaciela;
- przygotowanie ześrodkowanego i zaporowego ognia na kierunkach zagrożenia przez czołgi /ZO i ROZ/;
- przygotowanie ognia zaporowego, umożliwiającego oderwanie się i wyjście z walki cofających się jednostek, jak również przygotowanie ognia zaporowego przed całym frontem bronionego pasa /SOZ/;

- przygotowanie ognia przeciwpancernego dział strzelających na wprost przed przednim skrajem i w głębi obrony;
- przygotowanie ześrodkowanego i zmasowanego ognia dla zabezpieczenia styków i skrzydeł bronionego pasa.

Pozostałe elementy systemu ognia organizuje się według tych samych zasad jak i na głównym pasie obrony.

System ognia dla zabezpieczenia kontrataku i przeciwuderzenia drugiego rzutu armii powinien przewidywać:

- krótkie, uzgodnione z uderzeniami atomowymi, artyleryjskie przygotowanie ataku na doraźnie zorganizowaną obronę nieprzyjaciela; przygotowanie to powinno zawierać nawały ogniowe, a w przerwach między nimi - powolny ogień ciągły oraz ogień dział strzelających na wprost;
- wsparcie ataku kolejnymi ześrodkowaniami ognia /KZO/ na głębokość doraźnie zorganizowanej obrony nieprzyjaciela /zazwyczaj głębokość ta nie przekroczy 1,5 - 2 km/ z wyznaczeniem 3-4 rubieży KZO/;
- obramowanie ogniem rejonów uderzeń własnych środków atomowych;
- dalsze wsparcie ataku zawczasu przygotowanym ześrodkowanym i zmasowanym ogniem artylerii; ogień ten wykonuje się w miarę potrzeb na głębokość wykonywanego zadania /tj. zadania postawionego dla kontratakujących lub przeciwuderzających wojsk/;
- obezwładnienie najbardziej szkodliwych baterii artylerii i moździerzy nieprzyjaciela;
- zabezpieczenie styków i skrzydeł kontratakujących, względnie przeciwuderzających wojsk;
- zabezpieczenie pod względem artyleryjskim umocnienia i utrzymania zdobytych rubieży.

III. ŚRODKI ARTYLERII POTRZEBNE DO WYKONANIA ARTYLERYJSKIEGO ZABEZPIECZENIA OPERACJI OBRONNEJ ARMII.

Potrzebna dla zabezpieczenia operacji obronnej armii ilość środków artyleryjskich wynika z zadań jakie ma do wykonania artyleria. Ilość zadań artylerii podobnie jak i rola artylerii w operacji obronnej armii z kolei zależy od:

- charakteru zadania armii i jej miejsca w operacji frontowej /np. front całością sił w obronie, armia we froncie na głównym kierunku operacyjnym względnie na kierunku drugorzędnym; front większością sił wykonuje działania zaczepne a armia organizuje obronę itp./;
- charakteru spodziewanych działań zaczepnych nieprzyjaciela, ilości i jakości jego sił;
- przewidywanego zakresu użycia środków atomowych nieprzyjaciela;
- stopnia wykorzystania własnych środków atomowych;
- przydatności terenu dla masowego użycia czołgów przez nieprzyjaciela oraz dla organizacji obrony przeciwpancernej.

Jak z powyższego wynika na potrzeby w artylerii wpływa będzie szereg różnych czynników - jedne będą wpływały na wzrost tych potrzeb, inne zezwolą na organizowanie obrony minimalną ilością środków artyleryjskich. Stąd trudno tutaj jakieś szablonowe dane, których można byłoby się wyuczyć i schematycznie stosować.

Poza tym, wszelkie kalkulacje potrzeb, w ostatecznym rachunku, gdy mają z nich wynikać wzmocnienia armii /i nie tylko armii/ w praktyce będą skonfrontowane z ilościami środków artyleryjskich OND, jakimi dysponować będzie dowódca Frontu. Wiadomo, że obrona jako rodzaj walki ma między innym umożliwić zaoszczędzenie sił dla uzyskania zdecydowanej przewagi na kierunku operacyjnym, gdzie organizuje się działanie zaczepne. Ekonomia sił, na którą obrona ma zezwolić, dotyczyć będzie w poważnym stopniu artylerii do strzelania z zakrytych stanowisk ogniowych, jako jednego z najbardziej zasadniczych elementów ogniowego zabezpieczenia przełamania. Wskazuje na to sama organizacja artylerii OND, w myśl której jest ona ujęta w dywizje artylerii przełamania.

Nieco inaczej przedstawia się zagadnienie artylerii przeciwpancernej, która chociaż jest niezbędna w działaniach zaczepnych /odpieranie kontrataków i przeciwuderzeń/ jednak przy przełamaniu odgrywa znacznie mniejszą rolę aniżeli artyleria do strzelania z zakrytych SO.

Stąd armia organizująca obronę zwykle stosunkowo częściej będzie mogła liczyć na wzmocnienie jej artylerii przeciwpancerną aniżeli artylerią z DAP. Łączy to się zresztą z ogromną ważnością artylerii przeciwpancernej, w działaniach obronnych, wynikającą z konieczności załamania przede wszystkim natarcia czołgów nieprzyjaciela.

Potrzeby w artylerii przeciwpancernej.

Armia organizująca obronę na ważnym kierunku operacyjnym ugrupowana będzie najczęściej w dwa rzuty, mając w pierwszym rzucie dwa KA i w drugim rzucie jeden KA. Niekiedy, przy stosunkowo wąskich przewidywanych odcinkach przełamania npla, może być w pierwszym rzucie jeszcze dodatkowo jedna DP, organizująca obronę na szerokim froncie, między pasami obrony KA pierwszego rzutu, na kierunku przewidywanego słabego działania nieprzyjaciela. W wypadku pierwszym szerokość pasa obrony armii zwykle nie będzie przekraczała 50 km, w wypadku drugim szerokość ta wynosi 70, 80 a niekiedy i więcej km. Jednak w obu wypadkach, przy rozpatrywaniu obrony ważnego kierunku operacyjnego, szerokość pasa zagrożenia przeciwpancernego rzadko będzie przekraczała 40-50 km, czyli w każdym KA pierwszego rzutu po 20-25 km średnio.

Artyleryjską obronę przeciwpancerną organizuje się na całą głębokość operacyjnego ugrupowania armii.

Metoda kalkulacji potrzeb w artylerii ppanc dla zorganizowania artyleryjskiej obrony ppanc w korpusach pierwszego rzutu, a więc na głębokość taktyczną oraz średnie wzmocnienie KA pierwszego rzutu zostały omówione w wykładzie "Artyleryjskie zabezpieczenie obrony KA w warunkach ubustronnego użycia broni atomowej i BSP". Jak wynika z tych kalkulacji, w działaniach obronnych na ważnym kierunku, przy dużym zagrożeniu czołgami npla, KA powinien otrzymać 1-2 BAPpanc przy czym jako wzmocnienie typowe można przyjąć jedną BAPpanc.

Wychodząc z powyższego, ~~jako jednego z możliwych wariantów,~~ armia dla zabezpieczenia w artyleryjski sprzęt ppanc obu KA pierwszego rzutu winna dysponować dwiema brygadami. Dla walki z czołgami, którym udało się przełamać taktyczną rubież obrony względnie dla walki z czołgami drugiego operacyjnego rzutu armii npla, armia w głębokości operacyjnej, poza środkami organicznymi drugiego operacyjnego rzutu armii /odwodu/ winna posiadać rejon przeciwpancerny o składzie nie mniej niż jeden pappanc oraz silny AOPpanc w składzie nie mniej niż BAPpanc. W sumie więc armia organizując obronę na ważnym kierunku winna w przeciętnych warunkach posiadać w dyspozycji 3-4 BAPpanc. Wobec tego, że armia posiada etatową ABAPpanc, należy ją wzmocnić dwiema-trzema BAPpanc.

Artyleria do ognia z zakrytych SO.

Podstawą do kalkulacji potrzeb w artylerii do ognia z zakrytych SO są potrzeby wynikające z konieczności zapewnienia dowódcom ogólnowojskowym od dowódcy pp do dowódcy KA możliwości oddziaływania na przebieg walki ogniem artylerii.

Podstawą takiego oddziaływania jest grupa przywiązana do danego szczebla ogólnowojskowego.

Składy grup, jako podstawa artyleryjskiego zabezpieczenia walki obronnej oddziału względnie związku taktycznego na kierunku głównego zagrożenia winny wynosić:

- PGA pierwszego rzutu PP - 2-3 dyony
- PGA - 2-4 dyony
- KGA - 6-10 dyonów

Należy podkreślić, że pułk broniący mniej ważnego kierunku może zamiast grupy otrzymać pojedyńczy dyon, względnie może w ogóle nie otrzymać artylerii do strzelania z zakrytych SO. Podobnie i w KA broniącym mniej ważnego kierunku, względnie przy małej ilości artylerii, może być zorganizowana KGA w składzie tylko trzech dyonów, względnie może jej nie być wcale.

Ponadto na szczeblu KA winno się organizować odwód artyleryjski dla zapewnienia dowódcy KA, na wypadek poniesienia strat przez artylerię na skutek uderzeń atomowych npla możliwości odtworzenia przynajmniej jednej dwu grup chociażby w minimalnym składzie dwu dyonów. Skład odwodu artylerii winien więc wynosić od pół do jednej brygady /2-4 dyony/.

Armia przy wykorzystaniu organicznej artylerii w poszczególnych związkach i ABAC ma następujące możliwości zabezpieczenia wyżej podanych potrzeb:

A. DP pierwszego korpusu broniących taktycznej rubieży uwzględniając, że 1-2 dyony 76mm palów zostaną użyte do organizowania elementów artyleryjskiej obrony przeciwpancernej może wykorzystać dla organizowania grup 4-5 dyonów; może więc zorganizować PGA dla pułku na głównym kierunku i DGA w składzie po dwa dyony, a ponadto może ewentualnie jednym dyonem wzmocnić pułk broniący mniej ważnego kierunku.

B. DP /DZ/ drugiego rzutu KA broniącego taktycznej rubieży jest w stanie zorganizować artyleryjskie zabezpieczenie obrony bez wzmocnienia; nawet w wypadku silnego wyposażenia KA w artylerię, nie otrzymuje ono zawczasu wzmocnienia.

C. Korpuśny pułk artylerii ciężkiej może być wykorzystany dla organizowania KGA względnie, w zależności od warunków, może być być użyty dla wzmocnienia DP pierwszego rzutu KA, w tym ostatnim wypadku nie będzie organizowana KGA.

D. ABAC, jako najwięcej, ze środków artyleryjskich armii przydatna do walki z artylerią /w tym także z pewnym ograniczeniem, z artylerią atomową/ będzie z reguły użyta dla wzmocnienia KA organizującego obronę na głównym kierunku i wejdzie tam w skład KGA.

Jak wynika z powyższego armia organizująca walkę jest w stanie w stopniu najniezbędniejszym zapewnić zorganizowanie artyleryjskiego zabezpieczenia operacji obronnej z tym jednak, że na wydzielenie odwodów artyleryjskich środków nie posiada.

Warunkiem decydującym w tych warunkach o wykonaniu przez artylerię ogromnej masy zadań ogniowych jest jak najpełniejsze wykorzystanie elastyczności ognia artylerii, poprzez umiejętne zaplanowanie manewru ogniem i sprawne kierowanie ogniem na szczeblu DP i KA.

Dla zabezpieczenia potrzeb w pełni, łącznie z zapewnieniem możliwości zorganizowania odwodów artyleryjskich, armia musi mieć możność wzmocnić korpusy dwiema-trzema brygadami artylerii każdy, a więc potrzebuje 4-6 brygad artylerii czyli do DAP. Przy otrzymaniu jednej DAP, co należy uważać

raczej za wypadek wyjątkowy armia winna zorganizować także odwód artyleryjski na swoim szczeblu i to w sile nie mniej niż brygada artylerii.

Armia z organicznych środków artyleryjskich może do ognia z zakrytych SO wykorzystać:

A - w ramach KA pierwszego rzutu armii:
- w 4 DP pierwszego rzutu KA - 588 dział i moździerzy
- w 2-ch DZ drugich rzutów KA - 426 " "
- dwa kpac - 72 dział

Razem 1086 dział i moździerzy.

B - w KA drugiego operacyjnego rzutu armii:
- w 2-ch DP - 294 dział i moździerzy
- w DZ - 213 " "
- kpac - 36 dział

Razem: 543 dział i moździerzy

C - ABAC - 48 dział.

Razem armia może wykorzystać do ognia z zakrytych SO 1677 dział i moździerzy co, przy minimalnej szerokości pasa obro 50 km daje średnią gęstość ogólną 33,7 dział i moździerzy na 1 km frontu /1677:50/. Zgodnie z zasadą skupienia większości środków ogniowych na kierunkach najbardziej zagrożonych moż przyjąć, że na najważniejszych kierunkach będzie można uzy kać gęstość o ok.50% większą /kosztem kierunków mniej ważn a więc do ok.50 dział i moździerzy na 1 km frontu. /Przyję szerokość odcinków najbardziej zagrożonych - ok.50% ogólnej szerokości pasa obrony.

Na taktyczną głębokość obrony średnia gęstość wyniesi 22,7 dział i moździerzy na 1 km frontu /1086+48/:50/, z tego na kierunkach głównego zagrożenia ok. 35 dział i moździerzy.

W głównym pasie obrony, w walce , o który po- trzeby ognia artylerii i moździerzy są największe, gęstość średnia będzie jeszcze niższa i wyniesie średnio ponad 14 dzi i moździerzy na 1 km frontu, z tego na najważniejszych kie- runkach /kosztem kierunków mniej ważnych / 20-25 dział i mo dzierzy.

Gęstość dział i moździerzy dla prowadzenia ognia prze przednim skrajem głównego pasa obrony będzie jeszcze niższa

gdyż należy brać pod uwagę tylko następujący sprzęt:

- z 4-ch DP po 96 = 384 dział i moździerzy
  /Po 4 komp.82mm, po 2 baterie 120mm, po 4 dyony hb 122mm
- dwa kpac = 72 dział
- ARAC = 48 dział

Razem: 504 dział i moździerzy

Średnia gęstość wyniesie więc 10 dział i moździerzy na 1 km frontu, z tego na głównych kierunkach do 15 dział i moździerzy.

Jak wynika z powyższych kalkulacji armia swoimi organicznymi środkami artyleryjskimi jest w stanie osiągnąć poważną gęstość dział i moździerzy na całą głębokość obrony, jednak na głębokość głównego pasa a szczególnie dla prowadzenia ognia przed przednim skrajem obrony możliwości zapewnienia odpowiedniej gęstości są małe.

Przy wzmocnieniu armii jedną DAP, ze względu na to, że ogromna większość dyonów zostanie z reguły użyta w głównym pasie obrony, gęstość średnia do walki przed przednim skrajem obrony wzrośnie poważnie i wyniesie ok. 17 dział, a na głównych kierunkach obrony nie mniej niż 25 dział i moździerzy na 1 km frontu.

Przytoczone cyfry wskazują na ogromną rolę manewru ogniem przy wykorzystaniu którego artyleria musi być w stanie na najważniejszych kierunkach jednocześnie odpierać atak piechoty na przedni skraj, wykonując SOZ wymagającej gęstości 20-25 dział i moździerzy na 1 km frontu oraz walczyć z artylerią npla, co wymaga dodatkowo nie mniej 5-10 dział na 1 km frontu.
W sumie artyleria drogą umiejętnie stosowanego manewru ogniem, winna mieć możność działać na najważniejszych kierunkach na przedpolu głównego pasa z gęstością 25-30 dział na 1 km frontu.

Artyleria przeciwlotnicza

Armia w poszczególnych związkach taktycznych oraz na swoim szczeblu posiada poważną ilość artylerii plot.

W KA w składzie dwie DP i jedna DZ jest 240 dział plot kalibru 37, 57 i 85 mm z tego:

- w sześciu pułkach piechoty - 48 dział 37 mm
- w trzech pułkach zmechanizowanych - 24 dział 37 mm
- w czterech pułkach czołgów i artylerii pancernej - 24 dział 37 mm
- w dwóch DP i jednej DZ - 72 dział 57mm i 36 dział 85m
- w korpusie armijnym - 24 dział 85mm i 12 dział 57m

Umożliwia to korpusom pierwszego rzutu armii stworzyć średnią taktyczną gęstość:

- 12 dział plot gdy szerokość pasa wyniesie 20 km
- 10 dział plot gdy szerokość pasa wyniesie 25 km

Dysponując taką gęstością średnią korpusy są w stanie stworzyć na głównych kierunkach zagrożenia gęstość 15-18 dział plot na 1 km frontu.

Wychodząc z założenia, że korpus broniący ważnego kierunku, przy spodziewanej dużej aktywności lotnictwa npla, winien być osłaniany z gęstością nie mniej niż 12-15 dział na 1 km frontu, należy go wzmocnić średnio nie mniej niż dwoma pułkami artylerii plot. W takich wypadkach na najważniejszych kierunkach można będzie uzyskać gęstość 20 i więcej dział na 1 km frontu.

W ten sposób armia broniąca ważnego kierunku winna posiadać dla wzmocnienia korpusów pierwszego rzutu nie mniej niż jedną DAPlot. Ze względu na to, że organiczną ADAPlot armia musi wykorzystać dla organizacji AGAPlot, potrzebną dla KA pierwszego rzutu DAPlot, musi otrzymać z OND. W wypadkach sprzyjających, armia może otrzymać nie jedną a dwie DAPlot i wówczas uzyska możliwość wzmocnienia osłony KA drugiego rzutu oraz możliwość silniejszej osłony elementów tyłowych armii.

IV. PODZIAŁ I UGRUPOWANIE ARTYLERII W OPERACJI OBRONNEJ ARMII.

a/ Ogólne zasady podziału bojowego artylerii armii.

Podział bojowy artylerii przeprowadza się w celu zapewnienia nieprzerwanego współdziałania artylerii z piechotą i innymi rodzajami wojsk oraz stworzenia najbardziej sprzyjających warunków dla kierowania ogniem i manewrem artylerii armii w toku bitwy obronnej.

Przy podziale bojowym artylerii należy przestrzegać następujących zasad:

- główna masa artylerii powinna być zgrupowana na najważniejszych z punktu widzenia armii kierunkach; pomocnicze /drugorzędne/ kierunki należy osłaniać minimalnie niezbędną ilością środków. Znaczy, to, że korpusy armijne broniące głównych kierunków powinny być wzmocnione możliwie większą częścią artylerii armijnej i artylerii OND, przydzielonej na daną operację do armii, natomiast korpusy, broniące kierunków pomocniczych, powinny organizować obronę środkami organicznymi lub ewentualnie przy nieznacznym ich wzmocnieniu /o ile armia rozporządza dostateczną ilością artyleryjskich środków wzmocnienia/;
- podział bojowy artylerii powinien być przeprowadzony z uwzględnieniem manewru środkami artylerii w toku walki obronnej, a w wypadku konieczności również z uwzględnieniem manewru wewnątrz armii w zależności od sytuacji. W tym celu podczas podziału artylerii pomiędzy korpusami należy unikać dzielenia związków i oddziałów artylerii /w miarę możności do brygady włącznie/ - z wyjątkiem artylerii przeciwpancernej oraz moździerzy/. Pożądane jest również, aby w korpusach armijnych /dywizjach piechoty/ oddziały artylerii były wykorzystywane w całości - co ułatwia dowodzenie artylerią w wypadku konieczności przeprowadzenia manewru, lub przegrupowania sił i środków w ramach armii;
- podział bojowy powinien być przeprowadzony tak, aby w korpusach na kierunkach głównego zagrożenia przez czołgi zapewnić niezbędną gęstość środkami przeciwpancernymi; jednocześnie trzeba uzyskać taką gęstość artylerii do ognia z zakrytych SO, które zapewniłaby skuteczne zwalczanie sił żywych nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony oraz zwalczenia artylerii i moździerzy.

b/ Organizacja grup artylerii w operacji obronnej.

W celu zabezpieczenia działań bojowych armii i zapewnienia najpełniejszego współdziałania związków taktycznych i oddziałów wchodzących w jej skład, przyjmuje się na każdą operację obronną określoną organizację grup artylerii na różnych szczeblach dowodzenia. Organizacja taka każdorazowo będzie zależała od konkretnych warunków, a przede wszystkim od tego jakimi środkami wzmocnienia tak w zakresie ilości jak i jakości artylerii dysponuje armia.

Na szczeblu armii organizuje się armijną grupę artylerii przeciwlotniczej /AGAPlot/ i niekiedy w wypadku, gdy armia otrzymała specjalny sprzęt dalekonośny, zdolny do zwalczania głęboko rozmieszczonych baterii artylerii atomowej nieprzyjaciela, także armijną grupę artylerii /AGA/.

Na szczeblu korpusów armijnych pierwszego rzutu operacyjnego armii organizuje się korpuśną grupę artylerii /KGA/ w składzie 3-6-10 dywizjonów artylerii ciężkiej. Najmniejszy skład KGA odnosi się do wypadku, gdy KA nie otrzymał wzmocnienia w artylerii do ognia z zakrytych SO, względnie otrzymał tylko minimalną jej ilość. W wypadku gdy skład KGA wynosi 6-10 dywizjonów /np. pac, BAC lub pac, BAC i ABAC/, grupy dzieli się na podgrupy według ilości DP pierwszego rzutu KA; ma to na celu uzyskanie jak najlepszych warunków do ścisłego współdziałania między KGA a artylerią DP. Jeżeli w korpusie zaznacza się wyraźnie jeden kierunek zagrożenia, wówczas pomimo ilościowego składu KGA umożliwiającego wydzielenie podgrup, nie wydziela się ich. Niekiedy, w warunkach nieotrzymania przez KA wzmocnienia oraz przy mniej więcej równomiernym zagrożeniu pasa obrony KA, nie organizuje się KGA a etatowy pac rozdziela się między dywizje dla wzmocnienia sprzętem ciężkim DGA.

Na szczeblu DP pierwszego rzutu KA organizuje się pułkowe grupy artylerii /PGA/ dla pułków pierwszego rzutu DP w składzie 2-3 dywizjony, oraz dywizyjną grupę artylerii /DGA/ w składzie 2-3 niekiedy 4 dywizjony. Pułkową grupę dla pułku drugiego rzutu DP organizuje się w wypadkach wyjątkowych, przede wszystkim wówczas, gdy DP otrzyma odpowiednie wzmocnienie artylerią.

W wypadkach braku odpowiedniej ilości artylerii, organizuje się pułkową grupę artylerii tylko dla pułku broniącego ważniejszego odcinka a przestałemu pułkowi pierwszego rzutu DP /względnie pułkom, gdy DP ugrupowana w jednym rzucie/ przydziela się pojedyńczy dyon względnie nie wzmacnia się go wcale.

Na szczeblu DP organizuje się ponadto dywizyjną grupę artylerii przeciwlotniczej /DGAPlot/ w składzie 1-2 pułki artylerii przeciwlotniczej.

Poza grupami artylerii organizuje się w armii odwody artyleryjskie. Cel organizowania odwodów artyleryjskich wynika przede wszystkim z konieczności odtworzenia, przynajmniej na głównych kierunkach, grup artylerii zdekompletowanych, względnie zlikwidowanych na skutek uderzeń atomowych nieprzyjaciela. Typowym szczeblem, na którym potrzeba odwodu artylerii najsilniej występuje jest szczebel korpusu armijnego.

Skład odwodu artyleryjskiego na szczeblu KA winien wynosić do jednej brygady artylerii. Najlepiej do odwodu wydzielać sprzęt hb 122 mm, jako bardzo ruchliwy i najprzydatniejszy dla zorganizowania grupy w DP. W wypadku, gdy armia otrzymała dostateczną ilość środków wzmocnienia /np. całą DAP/ powinno się wydzielać odwód artyleryjski także na szczeblu armii. Zadaniem takiego odwodu będzie przede wszystkim wzmocnienie KA pierwszego rzutu armii w wypadku poniesienia przez niego poważnych strat na skutek uderzeń atomowych nieprzyjaciela.

O wydzieleniu odwodów artyleryjskich decyduje, na propozycję dowódcy artylerii armii, dowódca armii.

<u>Armijna grupa artylerii przeciwlotniczej</u> jest elementem ugrupowania operacyjnego armii. Wykorzystuje się ją do osłony od napadów lotnictwa nieprzyjaciela następujących obiektów:

- najważniejszych obiektów tyłowych armii;
- ważnych węzłów i linii komunikacyjnych;
- elementów dowodzenia.

Armijna grupa artylerii przeciwlotniczej w operacji obronnej wykonuje następujące zadania:

Do rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela:

- zwalczenie rozpoznawczych i myśliwskich samolotów nieprzyjaciela;,
- zwalczenie oddzielnych grup bombowców nieprzyjaciela szczególnie bombowców niosących bombę atomową;
- przeciwdziałanie lotniczemu przygotowaniu natarcia nieprzyjaciela;
- osłona głównego ugrupowania wojsk armii;
- osłona ważniejszych obiektów tyłowych armii i zabezpieczenie sprawnego funkcjonowania tyłów;
- osłona ważniejszych węzłów i dróg komunikacyjnych oraz niektórych mostów i przepraw;
- osłona zgrupowania związków /oddziałów/ przybywających na wzmocnienie armii;
- osłona sztabów i węzłów łączności.

Z chwilą rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela;

- zabezpieczenie manewru i osłona wprowadzenia do bitwy odwodów i drugiego rzutu armii;
- zabezpieczenie normalnej pracy baz zaopatrzenia, komunikacji i przepraw;
- osłona ważniejszych obiektów tyłowych armii;
- osłona węzłów łączności.

Armijną grupę artylerii przeciwlotniczej organizuje się ze środków armijnej dywizji artylerii przeciwlotniczej oraz przydzielonej do armii artylerii przeciwlotniczej z OND; w skład jej powinna wchodzić tak artyleria małokalibrowe, jak i artyleria średniokalibrowa.

Ilościowy i jakościowy skład grupy zależy od zadań postawionych grupie, jak również od ilości posiadanych środków artylerii przeciwlotniczej. Przeciętnie w skład AGAPlot wejdzie jedna dywizja artylerii przeciwlotniczej i jej część.

Ze względu na poważne rozśrodkowanie, w związku z zagrożeniem atomowym, elementów będących obiektami osłony AGAPlot niekiedy organizować się będzie kilka armijnych grup artylerii przeciwlotniczej o różnym składzie, w zależności od ważności poszczególnych obiektów i ilości sił wzmocnienia armii artylerią przeciwlotniczą.

Armijna grupa artylerii sk[illegible] jest z[illegible]
jest elementem ugrup[illegible]enia [illegible]peracyjnego armii.

c/ Użycie artylerii drugiego [illegible]peracyjnego rzutu armii.

Artylerię drugiego rzutu r[illegible]zmieszcza się razem ze swoimi oddziałami i związkami i wyk[illegible]rzystuje się dla zabezpieczenia ich walki.

W okresie wykonania przeciwuderzenia przez drugi rzut armii, artylerię korpusu drugiego rzutu armii wykorzystuje się do artyleryjskiego przygot[illegible]wania i wsparcia przeciwuderzających wojsk.

W wypadku przejścia drugiego rzutu armii do obrony tyłowej armijnej rubieży - artylerię drugiego rzutu wykorzystuje się do organizacji obrony przeciwpancernej oraz do artyleryjskiego zabezpieczenia działań obronnych swoich wojsk. W związkach taktycznych wchodzących w skład drugiego rzutu armii, nie organizuje się zawczasu grup artylerii; odpowiednie ugrupowanie tworzy się dopiero po otrzymaniu określonego zadania bojowego przez drugi rzut armii; przy tym ugrupowanie jest uzależnione od charakteru otrzymanego zadania.

Artyleria korpuśna, a niekiedy i dywizyjna drugiego rzutu armii może brać udział w kontrprzygot[illegible]waniu artyleryjskim. Artyleria drugiego rzutu armii, biorąca udział w artyleryjskim kontrprzygot[illegible]waniu wykonuje zadania ogniowe z tymczasowych stanowisk ogniowych.

d/ Artyleryjski odwód przeciwpancerny armii
/AOPpanc armii/

Artyleryjski odwód przeciwpancerny armii tworzy się ze specjalnej artylerii przeciwpancernej i wzmacnia się go miotaczami ognia oraz poddziałami wojsk inżynieryjnych.

Skład artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego armii jest uzależniony od:

- ilości posiadanych środków przeciwpancernych;
- znaczenia bronionego przez armię kierunku;
- stopnia rozbudowy obrony.

Im mniej śr dków przeciwpancernych może być wydz
nych d rganizacji obrony ppanc w taktycznej strefie
obr ny, i im mniej jest czasu na inżynieryjną r zbud
obr ny, t znaczy im słabsza jest obrona, tym silniejsz
powinien być artyleryjski dwód przeciwpancerny.

W zasadzie w artyleryjskim dwodzie przeciwpancer
armii powinna być nie mniej jak jedna brygada artyleri
przeciwpancernej.

Artyleryjski dwód przeciwpancerny rozmieszcza si
pomiędzy drugim pasem obrony, a armijną tyłową rubieżą
obrony, albo nawet na armijnej tyłowej rubieży, w zależ
ności od ilości dróg tak wzdłuż frontu obrony, jak też
z głębi obrony do przedniego skreju. W niektórych wypad
może on być rozmieszczony na drugim pasie taktycznej
strefy obrony.

Artyleryjski dwód przeciwpancerny, znajdując się
w zawczasu przygotowanym rejonie rozmieszczenia, powini
być w stałej gotowości do manewru na ważniejsze kierunk
zagrożenia przez czołgi.

Rejon rozmieszczenia powinien w pełni zabezpiecza
zapewnienie podstawowych warunków obrony przeciwpancer
przede wszystkim zaś należyte rozśrodkowanie. Dla AOPpa
w sile BAPpanc rejon winien mieć powierzchnię nie mniej
niż 10-15 km2. Rejon rozmieszczenia winien być rozbudo-
wany zgodnie z wymogami obrony przeciwpancernej jednocze
nie jednak winien zapewnić jak najwcześniejsze uruchom-
mienie AOPpanc na wypadek decyzji użycia go na rubieży
rozwinięcia. Celowe jest rozmieszczenie AOPpanc w dwóch
rejonach. W wypadku, gdy do składu AOPpanc wyznacza się
więcej sił aniżeli brygada, należy z reguły organizować
dwa oddziały zdolne do samodzielnego działania na różnych
kierunkach.

Przy istnieniu dwóch oddalonych od siebie wyraź-
nych kierunków zagrożenia, należy organizować dwa AOPpa
nawet przy mniejszej ilości środków.

c/ Rejony przeciwpancerne.

Rejony przeciwpancerne na szczeblu armii organizuje się środkami specjalnej artylerii przeciwpancernej oraz armat, ponadto mogą być one wzmocnione czołgami, działami pancernymi, miotaczami ognia i pododdziałami wojsk inżynieryjnych ze środkami przeciwpancernymi.

Głównym przeznaczeniem rejonów przeciwpancernych jest zapewnienie głębokości obrony przeciwpancernej. Rejony przeciwpancerne rozmieszczone między taktyczną strefą obrony i armijną tyłową rubieżą obrony powinny rozczłonkować ugrupowanie czołgów nieprzyjaciela, zadać im jak największe straty, oraz we współdziałaniu z innymi elementami systemu obrony przeciwpancernej - zniszczyć pancerno-tarany nieprzyjaciela. W związku z tymi zasadami armijne rejony przeciwpancerne organizuje się na najbardziej zagrożonych przez czołgi kierunkach obrony /na przykład na stykach broniących się wojsk/.

W skład armijnego rejonu przeciwpancernego powinien wchodzić pułk - brygada artylerii przeciwpancernej /albo armat/.

Rejon przeciwpancerny w składzie pułku zajmuje rejon o następującej powierzchni: nie więcej jak 2-3 km wzdłuż frontu i 1,5-2 km w głąb; dla brygady powierzchnia ta wzrasta do 4-5 km wzdłuż frontu, oraz do 2-3 km w głąb.

W zależności od ilości posiadanych środków i znaczenia kierunków zagrożenia przez czołgi, w armii może być przygotowanych kilka armijnych rejonów przeciwpancernych. Jednak obsadza się zwykle jeden.

Rozmieszczenie artylerii w rejonie przeciwpancernym powinno zapewniać możliwość walki z czołgami nieprzyjaciela nawet w wypadku okrążenia, jednocześnie artyleria ta powinna mieć możność przeprowadzenia manewru na inne kierunki zagrożenia, gdzie zawczasu przygotowuje się kilka rejonów przeciwpancernych, zajmowanych w razie potrzeby podczas prowadzenia walk obronnych.

W każdym rejonie przeciwpancernym wyznacza się dowódcę spośród najstarszych dowódców - artylerzystów. Dowodzi on siłami i środkami rejonu, organizuje system ognia oraz współdziałanie.

Rejony przeciwpancerne winny być rozbudowane w sposób analogiczny jak węzły przeciwpancerne. Działa powinny być zakopane i zajmować SO z chwilą alarmu.

Dowódca armijnego rejonu przeciwpancernego podlega dowódcy armii przez dowódcę artylerii armii.

f/ Rozmieszczenie artylerii armii w obronie.

Rozmieszczenie artylerii armii w obronie powinno odpowiadać następującym warunkom:

- większa część artylerii powinna mieć możność wzięcia udziału w odparciu zmasowanych ataków, czołgów nieprzyjaciela;
- stanowiska ogniowe artylerii powinny się znajdować na kierunkach zagrożenia przez czołgi, w gotowości do zwalczania czołgów nieprzyjaciela, tak z zakrytych stanowisk, jak i ogniem na wprost.

W celu zmniejszenia do minimum możliwych strat od uderzeń atomowych nieprzyjaciela należy ściśle przestrzegać zasady rozśrodkowania artylerii z tym jednak, że w ramach grup niezbędne jest zachowanie możliwości kierowania ogniem grupy jako całości. Warunki te będą zachowane jeżeli na dywizjon przydzieli się rejon 1-1,5 km^2 oraz między dywizjonami zachowa się odstępy do 1 km. Same stanowiska ogniowe winny być urządzone zgodnie z zasadami obrony przeciwatomowej.

Żywotność artylerii zapewnia się przez przygotowanie dla każdej baterii /dywizjonu/ tymczasowych oraz 2-3 zapasowych stanowisk ogniowych.

Grupy artylerii rozmieszcza się:

- PGA - przed i na drugiej pozycji;
- DGA - między pozycjami drugą i trzecią;
- KGA - przed i na trzeciej pozycji.

Odwód artyleryjski armii KA rozmieszcza się między [illegible] i drugim pasem, zaś odwód artyleryjski armii na wysokości przedniego skraju armijnej rubieży obrony lub przed nim.

Artylerię drugich rzutów korpusów i drugiego rzutu armii rozmieszcza się razem ze związkami taktycznymi na przypuszczalnych kierunkach zmasowanych ataków czołgów nieprzyjaciela.

Pożądane jest, aby artyleria możliwie najczęściej zmieniała swoje SO, celem wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd odnośnie do ilości artylerii w obronie. Artyleria powinna być w stałej gotowości do wykonania manewru w każdym kierunku.

W celu wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd odnośnie do ilości i rozmieszczenia artylerii oraz dla rozproszenia działań lotnictwa i ognia jego artylerii na możliwie więcej obiektów, artyleria obrony powinna:

- wszystkie zadania ogniowe do chwili podejścia nieprzyjaciela do głównego pasa obrony wykonać w zasadzie z tymczasowych stanowisk ogniowych.

Jedynie kontrprzygotowanie artyleryjskie można prowadzić z zasadniczych stanowisk ogniowych.

- stworzyć i rozbudować system pozornych punktów obserwacyjnych i stanowisk ogniowych, które powinny posiadać wszystkie cechy rzeczywistych stanowisk. Ponadto należy zorganizować pracę dział wędrownych i specjalnych przyrządów imitujących dźwięk oraz błysk.

Wszystkie wyżej wykazano przedsięwzięcia przeprowadza się według jednego planu, opracowanego przez sztab artylerii armii.

V. ORGANIZACJA I PRZYGOTOWANIE DZIAŁAŃ ARTYLERII W OPERACJI OBRONNEJ ARMII.

Organizacja i przygotowanie działań artylerii w operacji obronnej armii obejmuje szereg zagadnień. W wykładzie omówione zostaną tylko następujące z nich:

- obrona przeciwpancerna środkami artylerii;
- zwalczanie artylerii i moździerzy;
- manewr artylerii w operacji obronnej armii;
- artyleryjskie kontrprzygotowanie;
- artyleryjskie zabezpieczenie przeciwuderzenia drugiego rzutu /odwodu/.

1. Obrona przeciwpancerna środkami artylerii.

Na podstawie doświadczeń Armii Radzieckiej w Wielkiej Wojnie Narodowej można stwierdzić, że zatrzymanie uderzeniowych zgrupowań nieprzyjaciela i zadanie im poważnych strat było najważniejszym warunkiem wykonania zadań obrony i powodowało przerwanie działań zaczepnych na danym kierunku.

Dlatego też współczesna obrona poza tym, że będzie przeciwatomową powinna być przede wszystkim przeciwpancerna, to znaczy zdolna do odparcia zmasowanych ataków czołgów i zniszczenia ich w razie włamania w głąb obrony. Walka z czołgami stała się jednym z zasadniczych zadań obrony i dlatego obrona przeciwpancerna jest podstawą współczesnej walki obronnej.

Na podstawie doświadczeń Armii Radzieckiej w Wielkiej Wojnie Narodowej przy jednoczesnym uwzględnieniu wymagań dnia dzisiejszego, opracowany został system obrony przeciwpancernej, oparty na wspólnym wysiłku wszystkich rodzajów wojsk.

Jednym z najważniejszych środków walki z czołgami jest artyleria, która razi czołgi zmasowanym ogniem z zakrytych SO, a przede wszystkim niszczy czołgi skutecznym ogniem dział strzelających na wprost.

Obrona przeciwpancerna powinna być zorganizowana na całą głębokość pasa obrony armii, przy czym środki nie mogą być rozmieszczone wszędzie równomiernie, lecz winny być skupione przede wszystkim na kierunku przewidywanego uderzenia głównych sił nieprzyjaciela.

Wychodząc z założenia, że w pierwszym operacyjnym rzucie nieprzyjaciela w pasie obrony armii nacierać będzie trzy korpusy, z których każdy posiadać będzie jedną DPanc, jeden lekki rozpoznawczy pułk pancerny i dwa-trzy baony czołgów ciężkich jako wzmocnienie, a w drugim operacyjnym rzucie jeszcze do półtora korpusu bez wzmocnienia czołgami ciężkimi, należy na kierunkach dostępnych dla użycia czołgów, w sumie, w pasie 40-50 km zapewnić następujące środkie gęstości artylerii ppanc /czołgów użytych do OPpanc i SPG/:

- na głębokość głównego pasa - 15-17 dział pp
- na głębokość do drugiego pasa wyłącznie - 15-25 dział pp
- na głębokość taktyczną - 20-30 " "
- cała głębokość operacyjnego ugrupowania armii - 30-40 dz.ppanc

Przy zapewnieniu takiej średniej gęstości, jest zupełnie realne osiągnięcie na kierunkach najbardziej zagrożonych zakładając, że szerokość tych odcinków w sumie wynosić będzie około połowy odcinków dostępnych dla użycia czołgów, gęstości conajmniej 50% większych, kosztem odcinków mniej zagrożonych.

Tak więc biorąc pod uwagę tylko rozmieszczenie w chwili rozpoczęcia walki obronnej można przyjąć następujące średnie gęstości dla kierunków najbardziej zagrożonych:

- na głębokość głównego pasa - 20-25 dział
- na głębokość do drugiego pasa wyłącznie - 25-35 dział
- na głębokość taktyczną - 30-45 dział
- na całą głębokość operacyjnego ugrupowania armii - 45-60 dział.

W toku samej walki obronnej dzięki manewrom odwodów przeciwpancernych powyższe gęstości na poszczególnych głębokościach i kierunkach będą zdecydowanie wzrastały kosztem kierunków, które się okazały mniej zagrożone. Tak np. manewr AOPpanc armii w taktyczną strefę obrony wyraźnie powiększy średnią gęstość kalkulowaną na danym kierunku i głębokość w statyce. Podobnie manewr AOPpanc Frontu zmieni radykalnie gęstość artylerii ppanc kalkulowaną na poszczególnych kierunkach w okresie organizacji obrony w pasie obrony armii.

Najbardziej wysunięte rubieże rozwinięcia artyleryjskich odwodów przeciwpancernych poszczególnych szczebli winny być tak wybierane aby zapewniały działanie:

- AOPpanc DP w rejonie przedniego skraju drugiej pozycji;
- AOPpanc KA - w rejonie przedniego skraju trzeciej pozycji;
- AOPpanc armii - w rejonie pozycji pośrodniej między głównym i drugim pasem obrony lub conajmniej w rejonie przedniego skraju drugiego pasa obrony.

Artyleryjskie odwody przeciwpancerne powinny być ponadto w gotowości do przeciwdziałania wykorzystaniu przez npla skutków uderzeń atomowych. Dotyczy to szczególnie

odwodów na szczeblach taktycznych. I tak AOPpanc pp powinien być w gotowości do rozwinięcia się bezpośrednio za rejonem uderzenia atomowego na trzeciej transzei pierwszej pozycji AOPpanc DP na drugiej pozycji i AOPpanc KA na trzeciej pozycji. Ogień na wprost dział artyleryjskich odwodów ppanc powinien załamać natarcie czołgów npla, które wykorzystują skutki wybuchu atomowego opanowały rejon zrzutu i usiłują wykorzystać powodzenie w głąb względnie w kierunku skrzydeł. Takie działanie AOPpanc musi być ściśle zgrane z ogniem artylerii strzelającej z zakrytych SO.

Artylerię w obronie przeciwpancernej wykorzystuje się według jednolitego planu, który opracowuje dowództwo artylerii armii na podstawie decyzji dowódcy armii i zarządzeń dowódcy artylerii Frontu.

Do obowiązków dowództwa artylerii armii w zakresie użycia artylerii w obronie przeciwpancernej należy:

- studiowanie nieprzyjaciela z punktu widzenia możliwych wariantów użycia przez niego dużych zgrupowań czołgów w pasie obrony armii;
- organizacja rozpoznania zgrupowań czołgów nieprzyjaciela;
- podział artylerii przeciwpancernej pomiędzy korpusy, AOPpanc i rejon przeciwpancerny armii;
- należyte przygotowanie oddziałów i związków artylerii do walki z czołgami /szczególnie artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego i artylerii w rejonie przeciwpancernym armii/;
- zaplanowanie i przygotowanie zmasowanego ognia artylerii strzelającej z zakrytych SO na rejony zgrupowania i kolumny broni pancernej nieprzyjaciela;
- przygotowanie manewru środków artylerii przeciwpancernej na najbardziej zagrożone odcinki w toku bitwy obronnej;
- wykonanie planu użycia artylerii w obronie przeciwpancernej armii.

Należy podkreślić, że w wypadku użycia artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego Frontu w pasie obrony armii, będzie on podporządkowany dowódcy armii.

2. Zwalczanie artylerii i moździerzy nieprzyjaciela środkami artylerii.

Współczesna obrona musi być przeciwartyleryjska. Uzyskuje się to częściowo przez osłonę sił żywych, środków ogniowych i umocnień inżynieryjnych od zmasowanego ognia artylerii strony nacierającej. Osłonę taką najlepiej zapewnia nieprzerwany system transzej i rowów łączących rozbudowanych również w głąb obrony. Im więcej w obronie transzei, okopów, schronów i pozornych umocnień, tym bardziej będzie rozproszony i rozpylony ogień artylerii oraz moździerzy nieprzyjaciela. Niezależnie od pasywnych przedsięwzięć broniących się /schrony, pozorne umocnienia itp./, w wykonaniu powyższego zadania należy stosować aktywne środki obrony, a mianowicie - zwalczanie artylerii i moździerzy nieprzyjaciela. Zazwyczaj broniący się będzie rozporządzał ograniczoną ilością środków artyleryjskich i lotniczych. Ta okoliczność powoduje pewną specyfikę w zwalczaniu artylerii i moździerzy nieprzyjaciela, która wyraża się w następujących cechach szczególnych:

- obezwładnienie tych samych obiektów będzie przeprowadzone wspólnym wysiłkiem artylerii i lotnictwa;
- wykorzystanie w pewnych okresach całej artylerii, moździerzy i wyrzutni rakietowych dla zwalczania artylerii i moździerzy nieprzyjaciela;
- obezwładnienie przede wszystkim tych baterii artylerii i moździerzy nieprzyjaciela, które zadają największe straty broniącym się wojskom;
- stosowanie szerokiego manewru ogniem i sprzętem artylerii, jak również manewru lotnictwa w celu wykonania zmasowanego ognia oraz uderzeń szturmowego i bombowego lotnictwa na wybrane obiekty nieprzyjaciela;
- szerokie zastosowanie środków artyleryjskiego rozpoznania pomiarowego oraz stacji radiolokacyjnych /radarowych/;
- organizowanie na szeroką skalę dezorientacji artyleryjskiego rozpoznania nieprzyjaciela.

Zwalczanie artylerii i moździerzy nieprzyjaciela w warunkach obrony należy do najtrudniejszych zadań /mała ilość artylerii, trudności w organizacji zwalczania, trudności w prowadzeniu rozpoznania itp./ - dlatego skuteczne ich wykonanie wymaga od dowódców - artylerzystów wszystkich szczebli szczególnie dokładnej organizacji i prowadzenia wszystkich rodzajów rozpoznania artyleryjskiego. Dużą pomoc może w tym okazać lotnictwo swym śmiałym i zdecydowanym działaniem w celu przeprowadzenia rozpoznania i wykonania zdjęć lotniczych.

Posiadanie prawdziwych danych rozpoznania o dokładnym miejscu rozmieszczenia baterii nieprzyjaciela w znacznym stopniu ułatwia zwalczanie artylerii nieprzyjaciela i zwalczanie w takim wypadku daje najbardziej skuteczne rezultaty.

Zasadniczym szczeblem zwalczania artylerii w obronie jest szczebel korpusu.

Podstawą zwalczania artylerii w pasie obrony KA jest silna korpuśna grupa artylerii; ze względu na poważną ilość baterii npla, do zwalczania artylerii wykorzystuje się w pewnych momentach także większość artylerii dywizji.

Zwalczanie moździerzy ciąży na artylerii dywizji.

Dla uzyskania odpowiedniego efektu zwalczania artylerii i moździerzy wykonuje się potężne nawały ogniowe z przewagą artylerii: - dwu-trzy krotną przy zwalczaniu art.
- dwukrotną przy zwalczaniu moździerzy.

Specjalnego omówienia wymaga zwalczanie artylerii atomowej. Zwalczanie artylerii atomowej, ze względu na poważne straty, jakie ona może zadać własnym wojskom, jest zagadnieniem pierwszoplanowym. Znaczy to, że po wykryciu baterii atomowej npla należy niezwłocznie przystąpić do jej zniszczenia względnie obezwładnienia, przy tym wykorzystuje się wszelkie dostępne środki. Wszelkie zwlokanie z wykonaniem ognia, spowodowane brakiem dostatecznie dokładnych danych czy też potrzebą sprawdzenia posiadanych danych nie może mieć absolutnie miejsca.

Wysiłek rozpoznania artyleryjskiego koncentruje się przede wszystkim dla wykrycia baterii artylerii atomowej nieprzyjaciela. Wykorzystuje się w tym celu:
- samoloty artyleryjskie;

- śmigłowce;
- baterie rozpoznania dźwiękowego;
- specjalne grupy rozpoznawcze przenikające głęboko na teren npla.

Przy prowadzeniu rozpoznania artylerii atomowej należy brać pod uwagę następujące ogólne dane:

- stanowiska ogniowe będą zwykle znacznie dalej aniżeli artylerii zwykłej;
- na stanowiskach ogniowych będą tylko 1-2 działa wielkich kalibrów;
- rejon stanowiska ogniowego będzie bardzo silnie osłonięty artylerią plot i lotnictwem myśliwskim;
- stanowisko ogniowe będzie z reguły wybierane bardzo blisko twardych dróg co jest spowodowane dużym ciężarem działa /około 80 ton/;
- specjalne ciągniki w pobliżu SO;
- mała ilość amunicji na SO;
- artyleria atomowa nie będzie prowadziła ostrzeliwania zwykłymi pociskami.

Dla stworzenia jak najlepszych warunków do prowadzenia rozpoznania dźwiękowego baterie rozpoznania dźwiękowego /BRD/ urzutowuje się w sposób następujący:

- BRD obsługujące artylerię dywizji 1,5 2 km od przedniego skraju obrony;
- BRD obsługujące KGA - 4-6 km od przedniego skraju obrony.

Ogniem do rozpoznanych baterii artylerii atomowej kieruje w sposób scentralizowany, z reguły dowódca artylerii KA.

3. Manewr artylerii w operacji obronnej armii.

Wysokie walory artylerii: wielka donośność, potęga, skuteczność i sprężystość ognia, możliwość szybkiego zmasowania ognia oraz zdolność wykonania szybkiego taktycznego i operacyjnego manewru powodują, że artyleria nie powinna rozpraszać swych środków, lecz gromić wroga zmasowanymi uderzeniami, całą potęgą swych sił.

Manewr ogniem wykonuje się przez ściągnięcie na kierunek zagrożenia ognia artylerii z sąsiednich odcinków bez zmiany ugrupowania bojowego artyleryjskich jednostek,

użytych do manewru /czasem może być przeprowadzony manewr, polegający na organizacji dodatkowych punktów obserwacyjnych szczególnie w wypadku, kiedy wykonywany manewr ogniem nie był przewidziany planem/.

Manewr ogniem jest zasadniczym środkiem zabezpieczającym zmasowanie ognia, jednak stosuje się go w pełni na szczeblach taktycznych /korpus, dywizja/.

Przeprowadzenie tego rodzaju manewru w skali armii jest utrudnione ze względu na szeroki front pasa obrony armii i można go zastosować jedynie częściowo na poszczególnych kierunkach. Z powyższego nie należy jednak wyciągać wniosku o zupełnej niemożliwości stosowania manewru ogniem w interesie armii. Przy dobrej organizacji i zawczasu przygotowanym manewrze ogniem, może on zabezpieczyć skuteczne wykonanie zadań w skali armii. Tak na przykład, z doświadczeń obronnych walk Armii Radzieckiej wiadomo, że w bitwie pod Kurskiem w lipcu 1943r. na froncie 13 Armii wykonano manewr artylerii wchodzącej w skład 12 artyleryjskiej dywizji przełamania. Podczas obrony Sewastopola w 1942r. manewr ogniem artylerii Przymorskiej Armii umożliwił na najważniejszych kierunkach zośrodkowanie do 60 dział i moździerzy na 1 km frontu, przy średniej gęstości w armii - 10 dział i moździerzy na km frontu.

Specjalnie ważną rolę w obronie armii odgrywa manewr sprzętem /artyleryjskich oddziałów i związków taktycznych/, ponieważ w skali armii, przy aktywnej pomocy frontu, są możliwości przygotowania, przeprowadzenia i pełnego wykorzystania tego manewru, celem szybkiego zośrodkowania środków artyleryjskich na zagrożonych kierunkach, a co za tym idzie szybkiej zmiany stosunku sił i środków na tych kierunkach na korzyść broniących się wojsk.

Manewr sprzętem przeprowadza się w celu zabezpieczenia zmasowania ognia na ważniejszych odcinkach, dla stworzenia koniecznej gęstości na zagrożonych kierunkach w jak najkrótszym czasie, oraz dla odtworzenia kosztem odwodu artyleryjskiego grup artylerii, które poniosły poważne straty na skutek uderzenia atomowego ognia. Manewr sprzętem przeprowadza się drogą przesunięć oddziałów i związków taktycznych artylerii w głębi obrony i kierunków pomocniczych na kierunki zagrożenia oraz drogą przegrupowań artylerii wewnątrz armii.

Radziecka sztuka wojenna wszechstronnie rozpracowała i skutecznie stosowała manewr potężnych jednostek artyleryjskich, jak w zaczepnych, tak i obronnych operacjach Wielkiej Wojny Narodowej.

Podczas obronnych operacji 3-go Ukraińskiego Frontu w styczniu 1945r. w rezultacie uderzenia nieprzyjaciela na prawe skrzydło 4-ej Gwardyjskiej Armii, został przełamany front obrony i groziło przerwanie się nieprzyjaciela na Budapeszt. Gęstość artylerii i moździerzy na odcinku Żambok /Gambok/, Biczke do dnia 3.1.1945r. nie przekraczała 10 dział na 1 km frontu. W rezultacie zdecydowanego manewru za dwie doby przerzucono na ten odcinek 23 pułków artylerii - w tej liczbie 3 ciężkich i do końca dnia 4.1.1945r. gęstość artylerii i moździerzy osiągała 54 działą na 1 km frontu. Próby kontynuowania natarcia na tym odcinku w dniach 5,6 i 7 stycznia nie dały żadnych wyników i dopiero 17-go stycznia nieprzyjaciel wznowił natarcie, przenosząc główny wysiłek na Sekesz-Fehervar.

W styczniu 1945r. w 3-m Ukraińskim Froncie bardzo szeroko stosowano manewr pułków artylerii przeciwpancernej z ONP - każdy z tych pułków przeprowadzał manewr 2-3 razy. Pouczający jest przykład manewru artylerii 57 Armii 3-go Ukraińskiego Frontu, przeprowadzonego w marcu 1945r. w celu odparcia uderzenia nieprzyjaciela z rejonu południe Nad´bojm w kierunku na Koposzwar /Węgry/. W pierwszym dniu natarcia - na kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela - gęstość artylerii i moździerzy dochodziła do 18 dział na 1 km frontu, w drugim dniu w rezultacie przeprowadzonego manewru - gęstość ta wzrosła do 42 dział na 1 km frontu, natomiast trzeciego dnia natarcia nieprzyjaciela, gęstość osiągnęła do 87 luf na 1 km frontu.

Niżej podana tabela wskazuje jak zmieniał się stosunek sił w artylerii

Data	Ilość dział i moździerzy		
	57 Armia	Stosunek sił	Nieprzyjaciel
6.3.45r.	102	1 : 4	400
Wieczorem 6.3.45r.	216	1 : 2	"
wieczorem 7.3.45r.	248	1,3 : 1	"
wieczorem 8.3.45r.	690	1,7 : 1	"

Manewr winny wykonywać nie tylko artyleryjskie odwody przeciwpancerne i artyleria rozmieszczona w głębi obrony armii, lecz również artyleria znajdująca się na nieatakowanych /pomocniczych/ kierunkach.

W pierwszym rzędzie w manewrze powinna wziąć udział artyleria z OND, przydzielona na daną operację do armii.

W niektórych wypadkach dopuszczalny jest manewr korpuśnej, a nawet dywizyjnej artylerii; w takim wypadku artyleria ta na pewien okres wychodzi z podporządkowania swoich dowódców. Należy jednak mieć na uwadze, że manewr organicznymi środkami korpusów /dywizji/ jest możliwy i dopuszczalny jedynie w tym wypadku, kiedy:

- dostatecznie dokładnie został określony i stwierdzony kierunek głównego uderzenia nieprzyjaciela;
- dane wszystkich rodzajów rozpoznania wykluczają możliwość natarcia znacznych sił nieprzyjaciela na tych kierunkach, skąd zabieramy artylerię.

Manewr artylerii powinien być stosowany niezależnie od jej organizacyjnej przynależności i od podziału taktycznego.

Potwierdzić może to przykład z bojowych doświadczeń Armii Radzieckiej w Wielkiej Wojnie Narodowej.

4-ta Gwardyjska Armia /ze składu 3-go Ukraińskiego Frontu/ w styczniu 1945r. dla odparcia natarcia czołgów nieprzyjaciela w rejonie jeziora Balaton w pasie obrony 31 KA oprócz artylerii batalionowej użyła:

- do 50 % artylerii dywizyjnej;
- 3[illegible] do 40% wszystkich pułków haubicznych z OND.

Manewr artylerii ma również na celu stworzenie na kierunkach głównego zagrożenia potężnych artyleryjskich ugrupowań, które we współdziałaniu z innymi rodzajami wojsk są w stanie odeprzeć uderzenie znacznych sił nieprzyjaciela. Tak na przykład, 13-ta Armia Centralnego Frontu, podczas walk obronnych na Łuku Kurskim w lipcu 1943r. po przeprowadzeniu wewnętrznych przegrupowań artylerii, zgrupowała w pasie obrony 307 dywizji piechoty dwadzieścia pułków artylerii i moździerzy oraz jedną brygadę artylerii, co stanowiło razem około 400 dział i moździerzy różnych kalibrów. Przedsięwzięcie to zabezpieczyło odparcie ataków dużych sił nieprzyjaciela na stację kolejową Ponyri, która była ważnym węzłem obrony armii.

Manewr sprzętem w skali armii może być przeprowadzony w celu:

- wykonania kontrprzygotowania artyleryjskiego;
- zwiększenia gęstości artylerii na kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela /kosztem artylerii z kierunków mniej zagrożonych/;
- zabezpieczenia przeciwuderzenia drugiego rzutu /odwodów/ armii.

Sztab artylerii armii organizując i przygotowując manewr artylerii winien kierować się decyzją dowódcy armii i planem obrony armii.

Sztab artylerii armii w zakresie przygotowania manewru winien określić:

- kierunek możliwego manewru;
- jakie oddziały i związki artylerii wezmą udział w manewrze;
- marszruty;
- zadania artylerii wykonującej manewr, rejony koncentracji i rozwinięcia oraz czas wykonania manewru;
- organizację osłony manewru przez artylerię przeciwlotniczą.

Należy podkreślić, iż manewr artylerii w toku operacji wykonuje się zazwyczaj razem z manewrem oddziałów i związków innych rodzajów wojsk, a więc jest częścią składową manewru wojsk armii.

Dlatego manewr artylerii winien być wykonywany według jednolitego planu opracowanego przez sztab armii przy udziale dowódcy i sztabu artylerii armii.

Dowództwo artylerii armii, organizując i przygotowując manewr artylerii powinno:

- przeprowadzić rekonesans rejonów rozwinięcia artylerii zgodnie z planem manewru;
- zorganizować przygotowanie manewru i nowych rejonów rozwinięcia;
- zorganizować dowodzenie artylerią podczas marszu i w nowych rejonach rozwinięcia;
- zorganizować współdziałanie z innymi rodzajami wojsk w nowych rejonach;
- zorganizować służbę ochronno-porządkową w artylerii na czas manewru.

4. Artyleryjskie kontrprzygotowanie.

Artyleryjskie kontrprzygotowanie będzie najczęściej składową częścią atomowo-artyleryjsko-lotniczego kontrprzygotowania. Kontrprzygotowanie jako uzgodnione działanie środków atomowych, artyleryjskich i lotniczych jest potężnym czynnikiem aktywności obrony. Wykonuje się je pod koniec pierwszego etapu operacji obronnej według decyzji dowódcy armii /Frontu/ na kierunku głównego zagrożenia jednego z korpusów pierwszego operacyjnego rzutu armii. Celem kontrprzygotowania jest zadanie poważnych strat nieprzyjacielowi przygotowanemu do natarcia, zmuszenia go do zaniechania natarcia na tym kierunku albo też rozpoczęcia ataku w późniejszym terminie, i wykonania go w niekorzystnych warunkach.

Aby cel ten chociażby w minimalnym stopniu osiągnąć, należy kontrprzygotowanie wykonać na froncie nie mniej 8-10 km i na głębokości ugrupowania bojowego dywizji pierwszego rzutu korpusu npla.

Artyleryjskie kontrprzygotowanie wykonuje się na głębokość ugrupowania bojowego pierwszego rzutu dywizji npla a więc na głębokość około 4 km. Wykonuje się w formie potężnej nawały 10-15 minutowej, przy czym równocześnie z nawałą prowadzi się intensywny ogień na wprost dział i czołgów rozmieszczonych w węzłach przeciwpancernych na pierwszej pozycji.

Obiektami artyleryjskiego kontrprzygotowania są:
- baony piechoty pułków pierwszego rzutu DP;
- czołgi na podstawach wyjściowych do ataku;
- artyleria i moździerze rozmieszczone na głębokości pierwszego rzutu DP;
- punkty obserwacyjne i stanowiska dowodzenia pułków pierwszego rzutu DP.

Zakładając, że kontrprzygotowanie wykonywane będzie w pasie o szerokości 8-10 km, można w przybliżeniu przyjąć, że artyleryjskim kontrprzygotowaniem objęte będą siły pierwszego rzutu jednej DP, względnie, o ile w pierwszym rzucie npla będzie DPanc, siły pierwszego rzutu DPanc oraz do jednego pułku piechoty z sąsiedniej DP.

Uwzględniając rozśrodkowanie sił i środków nieprzyjaciela można przyjąć, że dla wykonania artyleryjskiego kontrprzygotowania wystarczy skupić ok. 60 - 70 dział i moździerzy na 1 km frontu.

Z tej ilości /ogólnie 5-6 dywizjonów/ - 3-4 dywizjony powinny obezwładniać baony piechoty łącznie z czołgami i moździerzami jakie będą w ich ugrupowaniu bojowym, a 1,5-2 dywizjony artylerię nieprzyjaciela rozmieszczoną na głębokości pierwszego rzutu DP npla.

Dla uzyskania wyżej podanej gęstości artylerii i moździerzy wykorzystuje się:
- artylerię i moździerze rozmieszczone w głównym pasie przy pełnym zastosowaniu manewru ogniem;
- z drugiego pasa obrony i artylerię dywizyjną drugiego rzutu KA ze stanowisk ogniowych rozmieszczonych na skrzydłach odcinka kontrprzygotowania, na wysokości trzeciej pozycji;
- z KA z drugiego rzutu armii - artylerię korpuśną;
- artylerię rakietową - o ile możliwe - z całej armii.

Ponadto wykorzystuje się czołgi i działa pancerne z odwodów pancernych dywizji pierwszego rzutu KA, pułku czołgów korpusu a niekiedy i armijny pułk czołgów ciężkich i artylerii pancernej.

Artyleryjskie przeciwpancerne odwody korpusu i armii wykorzystuje się tylko w wypadkach koniecznych; ograniczenie to dotyczy w jeszcze większym stopniu odwodów artyleryjskich.

Należy podkreślić, że manewr sprzętem powinno się ograniczyć do najniezbędniejszych rozmiarów.

Artyleria manewrująca zajmuje stanowiska ogniowe na skrzydłach i w głębi głównej masy artylerii, biorącej udział w kontrprzygotowaniu zasadniczych stanowisk ogniowych. Jest niedopuszczalne włączanie dywizjonów manewrujących do grup rozwiniętych na SO w głównym pasie obrony. Warunek rozśrodkowania artylerii musi zostać zachowany.

Podstawą do sporządzania planu artyleryjskiego kontrprzygotowania jest plan kontrprzygotowania opracowany przez sztab armii na podstawie decyzji dowódcy armii, wytycznych dowódcy Frontu, przy udziale przedstawiciela wojsk lotniczych, dowódców rodzajów wojsk i szefów służb.

W pasie obrony armii planuje się kontrprzygotowanie na dwóch-trzech odcinkach, a przeprowadza się na specjalny rozkaz dowódcy Frontu na jednym odcinku, na którym ustalono rozwijanie się głównych sił nieprzyjaciela.

Na każdym wybranym odcinku przygotowuje się kontrprzygotowanie w dwóch wariantach: wariant podstawowy - gdy nieprzyjaciel zajmuje podstawy wyjściowe bezpośrednio przed przednim skrajem obrony, wariant drugi - gdy nieprzyjaciel zajmuje podstawy wyjściowe w odległości 2-5 km od przedniego skraju obrony.

W drugim wypadku artyleria częścią sił obezwładnia pododdziały nieprzyjaciela będące w bezpośredniej styczności z obroną, pozostałymi siłami obezwładnia się piechotę i czołgi nieprzyjaciela na podstawach wyjściowych oraz częściowo w miarę zasięgu sprzętu także artylerię npla.

W obydwu wypadkach, wyznaczając zadania dla artylerii, uwzględnia się zadania wykonywane przez broń atomową i lotnictwo.

Na szczeblu artylerii armii w zakresie planowania artyleryjskiego kontrprzygotowania ustala się:

- ogólny zakres i rozmiar zadań artylerii poszczególnych odcinkach kontrprzygotowania z uwzględnieniem dwu wariantów w zależności od odległości podstaw wyjściowych npla;

- wymaganą gęstość artylerii i moździerzy na poszczególnych odcinkach;
- dozwolony zakres manewru sprzętem wewnątrz korpusów, manewr sprzętem artylerii drugiego rzutu armii i AOPpanc armii oraz ewentualnie, przy odcinkach kontrprzygotowania w pobliżu styku korpusów pierwszego rzutu armii, manewr ogniem artylerii sąsiednich KA oraz manewr sprzętu artylerii drugiego rzutu sąsiedniego KA;
- rejony SO dla artylerii manewrującej z głębi operacyjnej oraz z drugiego rzutu sąsiedniego KA;
- osłonę przeciwlotniczą artylerii wykonującej manewr z głębi operacyjnej;
- czas trwania nawały ogniowej;
- zużycie amunicji.

Ponadto dowódca artylerii armii, po uzgodnieniu z dowódcą wojsk pancernych i zmechanizowanych armii, ustala zakres, sposób wykorzystania czołgów i dział pancernych na poszczególnych odcinkach kontrprzygotowania.

Pozostałe zagadnienia artyleryjskiego kontrprzygotowania rozpracowywane są na szczeblu KA, gdzie odbywa się konkretne planowanie ogniowe. Zagadnienia te zostały omówione w wykładzie: Artyleryjskie zabezpieczenie obrony KA".

5. Artyleryjskie zabezpieczenie przeciwuderzenia drugiego rzutu /odwodu/ armii.

Zasadnicze zadania artylerii podczas przygotowania i przeprowadzenia przeciwuderzenia armii są następujące:

- oddziaływanie ogniem na [illegible] wojsk pierwszego rzutu w celu utrzymania zajmowanych przez nich pozycji i rubieży szczególnie tych, które służą oparciem dla rozwinięcia wojsk drugiego rzutu armii;
- zabezpieczenie zgrupowania i rozwinięcia związków drugiego rzutu armii oraz innych wojsk, biorących udział w przeciwuderzeniu;
- zwalczanie artylerii i moździerzy nieprzyjaciela;
- wzbronienie mplowi zorganizowania obrony w rejonach uderzenia środków atomowych;

- artyleryjskie przygotowanie oraz wsparcie przeciwuderzenia;
- osłona przeciwlotnicza środkami artylerii wojsk przygotowujących i przeprowadzających przeciwuderzenie;
- artyleryjskie zabezpieczenie umocnienia rubieży odzyskanych podczas przeciwuderzenia.

Wszystkie te zadania wykonuje artyleria w ścisłym współdziałaniu z lotnictwem, w przeważnej ilości wypadków także z bronią atomową.

Przeciwuderzenie przeprowadza się zazwyczaj w takiej sytuacji kiedy nieprzyjaciel kontynuuje próby natarcia i wtedy operacyjne jego ugrupowanie odpowiada działaniom zaczepnym lub kiedy nieprzyjaciel, nie rozporządzając siłami do dalszego rozwijania swego natarcia, pośpiesznie umacnia się na osiągniętej rubieży.

W drugim wypadku doraźnie zorganizowana przez nieprzyjaciela obrona będzie charakteryzowała się następującymi cechami:

- niepełna gotowość, a w związku z tym niedostateczna wytrwałość wojsk nieprzyjaciela, zajmujących tę obronę;
- słabo rozwinięty i zorganizowany system ognia przeciwpancernego oraz przeciw piechocie;
- niedostateczna rozbudowa pod względem inżynieryjnym, tak na przednim skraju, jak i w głębi obrony;
- współdziałanie broniących się wojsk będzie zorganizowane pośpiesznie, a dowodzenie nimi - nietrwałe;
- broniące się wojska będą niedostatecznie zorientowane w terenie.

Powyższe cechy szczególne, w których będzie przeprowadzone przeciwuderzenie, w znacznym stopniu wpłyną na metody prowadzenia ognia oraz charakter zadań ogniowych, wykonywanych przez artylerię.

Artyleria wykonuje zadania artyleryjskiego zabezpieczenia przeciwuderzenia drugiego rzutu armii w formie natarcia artyleryjskiego zbliżonego w ogólnym zarysie do artyleryjskiego natarcia wykonywanego na obronę doraźnie zorganizowaną w warunkach ograniczonego czasu na organizowanie działania

Różnica będzie polegała na tym, że w okresie organizowania operacji obronnej, który może trwać kilkanaście dni, sztab artylerii armii i sztab artylerii korpusu drugiego rzutu armii mają możność dokonania szeregu prac przygotowawczych, opartych na przewidywaniach dowódcy armii i dowódcy artylerii armii. Przeciwuderzenie planuje sztab armii, zgodnie z decyzją dowódcy armii i wytycznymi dowódcy Frontu, zwykle na 2-3 kierunkach, przy czym na każdym kierunku planuje się przeciwuderzenia w dwóch wariantach: z użyciem środków atomowych i chemicznych i bez nich, jednak zawsze w warunkach zagrożenia atomowego. O ile uwzględnimy jeszcze, że przeciwuderzenia mogą być wykonane siłami podzielonymi, na dwóch kierunkach zbieżnych, oraz to, że może być wykonywane nie z rubieży zasadniczej a zapasowej, oddalonej od zasadniczej o 4-5 km, jasny się nam stanie cały ogrom pracy związanej z przygotowaniem artyleryjskiego zabezpieczenia i co więcej, możliwa konkretność tej pracy.

O ile na szczeblach taktycznych planowanie artyleryjskiego zabezpieczenia kontrataków daje się, w większości wypadków, z minimalnymi poprawkami, wykorzystać w konkretnej sytuacji powstałej na polu walki, o tyle na szczeblu armii, ze względu na poważną głębokość z jakiej wykonywane jest przeciwuderzenie, dopasowywanie, uaktualnienie planów artyleryjskiego zabezpieczenia będzie zwykle czynnością złożoną, wymagającą kilka godzin czasu. Poza tym sytuacja artylerii korpusów armijnych pierwszego rzutu armii, w okresie gdy aktualne stanie się wykonanie przeciwuderzenia, jest bardzo trudna do przewidzenia i ustalenie i planowanie dla niej zadań w zakresie udziału w artyleryjskim zabezpieczeniu przeciwuderzenia jest bardzo mało konkretne.

Nie mniej, sztab artylerii armii, na podstawie planu bitwy obronnej ustalonego przez dowódcę armii w oparciu o wytyczne dowódcy Frontu, planuje artyleryjskie zabezpieczenie dla wszystkich przewidywanych kierunków i wariantów. Dla każdego z przeciwuderzeń sztab artylerii zestawia plan artyleryjskiego zabezpieczenia, w którym ustala się w zależności od wariantu:

- zadania ugrupowania artylerii armii w zakresie zabezpieczenia warunków do wykonania przeciwuderzenia; wykorzystuje się w tym celu ocenę możliwego położenia sił własnych i npla w okresie narastania warunków do przeciwuderzenia oraz szczegółową ocenę terenu, z punktu widzenia wykorzystania go przez npla dla rozmieszczenia ugrupowania bojowego, szczególnie artylerii i czołgów;
- działanie AOPpanc armii i korpusów dla czołowego załamania natarcia czołgów npla;
- ilość artylerii, jaka będzie mogła być użyta, poza artylerią drugiego rzutu armii, do wsparcia przeciwuderzenia, oraz prawdopodobne rejony SO tej artylerii;
- ewentualną zmianę podporządkowania artylerii OND w armii, na rzecz drugiego rzutu oraz sposób wykorzystania artylerii OND, jaką dodatkowo przydziela dowódca Frontu;
- sposób wykorzystania odwodu artyleryjskiego armii, o ile takowy będzie zorganizowany;
- sposób osłony przeciwlotniczej manewru drugiego rzutu na rubieżach rozwinięcia oraz na samej rubieży;
- plan artyleryjskiego natarcia według jego okresów;
- sposób dowodzenia artylerią biorącą udział w wykonaniu artyleryjskiego zabezpieczenia.

Niektóre z podanych wyżej zagadnień należy szczegółowiej omówić.

Ilość artylerii, jaka będzie mogła być użyta w każdym z wariantów będzie niewątpliwie różna, zależna od szeregu czynników a przede wszystkim od sytuacji artylerii, która zabezpieczała walkę o główny pas i na przedpolu drugiego pasa obrony. Np. w wypadku, gdy przewiduje się, że w korpusie, na kierunku którego wykonane będzie przeciwuderzenie, część sił będzie wykonywała w czasie przeciwuderzenia drugorzędne zadanie, można zaplanować odebranie temu korpusowi części artylerii przydzielonej i podporządkowanie jej korpusowi drugiego rzutu armii..

Artyleria ta winna być przed przeciwuderzeniem podporządkowana dowódcy przeciwuderzającego korpusu, który z kolei przydziela ją do dywizji pierwszego rzutu celem sformowania dostatecznie silnych grup.

Ugrupowanie artylerii w związkach wykonujących przeciwuderzenie powinno odpowiadać warunkom natarcia na doraźnie zorganizowaną obronę. Pułkowe grupy artylerii organizuje się dla pułków piechoty i pułków zmechanizowanych oraz pułków czołgów tak pierwszego, jak i drugiego rzutu.

W skład PGA pułków pierwszego rzutu powinno wchodzić 2-3 dywizjony, DGA organizuje się w składzie 2-3 dywizjony, KGA - nie mniej niż 4-6 dywizjonów. W pułkach piechoty, dywizjach i korpusie muszą być zorganizowane artyleryjskie odwody przeciwpancerne. W celu umożliwienia stworzenia takiego ugrupowania dywizja powinna być wzmocniona jedną brygadą; ponadto do dywizji zmechanizowanej należy przydzielać środki w celu zorganizowania AOPpanc. Ogólnie przeciwuderzający korpus powinien być wzmocniony minimum dwoma pappanc i nie mniej niż 2-3 brygadami artylerii. Podporządkowanie takiej ilości artylerii powinno być zawczasu przewidziane i uwzględnione podczas planowania. Zazwyczaj dla przeprowadzenia tak skomplikowanych przegrupowań artyleria będzie dysponowała jedną nocą, gdyż wykonanie przeciwuderzenia, według wszelkich przewidywań jest najbardziej możliwe rano w drugim dniu bitwy obronnej.

Kalkulując ilość artylerii w poszczególnych wariantach sztab artylerii armii będzie się w zasadzie opierał na pewnych przeciętnych danych wymaganych dla zabezpieczenia natarcia na obronę doraźnie zorganizowaną. Teoretycznie ilość tę kalkuluje się na podstawie zadań jakie artyleria winna wykonać w toku artyleryjskiego przygotowania przeciwuderzenia. Przyjmuje się, że w przeciętnych warunkach, artyleria w toku artyleryjskiego przygotowania winna na 1 km frontu obezwładnić:

- częściowo okopane siły żywe i środki ogniowe baonów npla znajdujących się w bezpośredniej styczności z własnymi wojskami - ogniem 3-4 dyonów;
- bateria artylerii i moździerzy ognie 1-2 dyonów.

Razem w przeciętnych warunkach, przy gęstości ~~ognia jednocześ-~~ nie oddziaływać z gęstością 50-70 dział i moździerzy na 1 km frontu przeciwuderzenia. Najważniejsze obiekty w głębi ugrupowania npla będą rażone środkami atomowymi.

Odwód artyleryjski armii, o ile będzie zorganizowany i do momentu wykonania przeciwuderzenia nie będzie jeszcze wykorzystany dla wzmocnienia korpusów, będzie najczęściej podporządkowany dowódcy drugiego rzutu.

Manewr drugiego rzutu armii na rubieży rozwinięcia będzie najczęściej wykonywany w nocy, co sprzyjać będzie osłonie przed lotnictwem npla. Podstawą osłony plot przemarszu wojsk będą organiczne pododdziały artylerii plot pułków, dywizji i korpusu drugiego rzutu armii. Ważniejsze rejony, np. przeprawy, wyjścia z lasów itp. powinny być zawczasu osłonięte siłami AC-Plot.

Osłonę rubieży rozwinięcia, do momentu zajęcia jej przez wojska drugiego rzutu armii zapewnia artyleria plot organiczna i wzmocnienie tego korpusu pierwszego rzutu armii, w pasie obrony którego ta rubież się znajduje. Wojska drugiego rzutu armii na rubieży rozwinięcia powinny być osłonięte z gęstością 20-30 dział plot na 1 km frontu przeciwuderzenia. Aby taką gęstość artylerii plot osiągnąć, korpus drugiego rzutu armii winien być na czas przeciwuderzenia wzmocniony przynajmniej połową DAPlot /dwa pułki/ [illegible] to powinno być zapewnione drogą [illegible] artylerii plot ONO, kosztem któregoś z korpusów pierwszego rzutu armii.

Dysponując artylerią organiczną i przydzieloną w wyżej podanej ilości, korpus armii drugiego rzutu armii będzie w stanie zorganizować artyleryjską osłonę plot na zasadach podobnych jak w normalnym natarciu.

Plan artyleryjskiego natarcia dla każdego z przeciwuderzeń będzie zawierał: artyleryjskie przygotowanie trwające 15-20 minut, wsparcie ataku systemem KZO na głębokość 1,5-2 km, oraz artyleryjskie zabezpieczenie działań w głębi obrony npla na całą głębokość zadania drugiego rzutu. System ognia będzie analogiczny jak przy natarciu na obronę doraźnie zorganizowaną.

Dotyczy to także organizacji grup, ich rozmieszczenia, oraz zużycia amunicji.

VI. PRACA DOWÓDCY I SZTABU ARTYLERII ARMII PODCZAS ORGANIZACJI, PLANOWANIA I PROWADZENIA OPERACJI OBRONNEJ ARMII.

1. Praca dowódcy i sztabu artylerii armii podczas pobierania decyzji przez dowódcę armii.

Dowódca artylerii armii bierze bezpośredni udział w opracowaniu decyzji dowódcy artylerii armii do obrony. Opracowuje on zagadnienia dotyczące wykorzystania artylerii.

Zakres pracy dowódcy artylerii armii obejmuje następujące czynności:

- przygotowanie propozycji odnośnie bojowego wykorzystania artylerii w operacji obronnej oraz zreferowanie tych propozycji dowódcy armii w formie referatu;
- udział w rekonesansie dowódcy armii.

Dowódca artylerii armii na podstawie analizy zadania i oceny położenia przygotowuje dla dowódcy armii referat, w którym zawarte są propozycje dotyczące bojowego wykorzystania artylerii w operacji. W pracy tej dowódca artylerii armii opiera się na następujących danych:

- treść operacyjnego orientowania;
- wskazówki dowódcy artylerii Frontu;
- dane o sytuacji, w której będzie prowadzona operacja obronna armii.

W wyniku operacyjnego orientowania dowódca artylerii winien znać:

- krótką charakterystykę działań i ugrupowania nieprzyjaciela ze szczególnym uwzględnieniem możliwości wykorzystania przez niego broni atomowej;
- cel operacji i zadania postawione armii przez dowódcę Frontu /a stąd rolę i miejsce armii w operacji frontowej/;
- siły i środki armii;
- szerokość i głębokość pasa obrony armii oraz w przybliżeniu przebieg pasów i pozycji;
- przewidywane ugrupowanie bojowe armii i urzutowanie jej sił w głąb obrony;
- kierunek i odcinek skupienia głównego wysiłku armii według orientacyjnych przewidywań dowódcy armii;

- orientacyjne terminy gotowości prac inżynieryjnych w pasie obrony armii.

Dowódca artylerii Frontu w swoich wskazówkach określa:

- skład artylerii przydzielonej do armii, rejony koncentracji tej artylerii, terminy przybycia i podporządkowania dowódcy armii;
- ogólne zadania artylerii armii w operacji obronnej;
- zużycie amunicji i sposób uzupełnienia amunicji;
- gotowość artylerii.

Analiza zadania i ocena położenia pozwalają dowódcy artylerii armii na określenie konkretnych warunków, w jakich będzie prowadzona operacja obronna, a w związku z tym warunki wykorzystania artylerii w danej operacji.

Pierwszym etapem pracy dowódcy artylerii armii w celu przygotowania propozycji dla dowódcy armii jest analiza zadania i ocena położenia. Analiza zadania polega na zrozumieniu i wyjaśnieniu:

- danych otrzymanych podczas operacyjnego orientowania;
- zarządzeń, wytycznych lub rozkazu dowódcy artylerii Frontu.

Dowódca artylerii powinien przeanalizować zadanie bojowe armii, sposób wykonania tego zadania według zamiaru dowódcy armii oraz rolę i miejsce artylerii w zadaniu wykonywanym przez armię.

Ocena położenia powinna być przeprowadzona przez dowódcę artylerii tak, aby mógł on w rezultacie tej pracy ustalić:

- gdzie i w jaki sposób należy skierować główny wysiłek artylerii armii;
- jak należy przeprowadzić podział bojowy artylerii, aby najskuteczniej zabezpieczyć wykonanie zadania bojowego przez armię;
- jakie zadania artylerii są najważniejsze z punktu widzenia wykonania zadania przez artylerię w całości;
- jakie dane z oceny położenia ułatwiają, lub utrudniają wykonanie zadań artylerii armii oraz jakie środki należy zastosować w celu usunięcia tych trudności, względnie w w jaki sposób należy wykorzystać wygodne dla obrony momenty, aby ogień artylerii był bardziej skuteczny.

Podczas oceny położenia rozpatruje się następujące elementy: nieprzyjaciel, sąsiedzi, siły własne, teren oraz polityczne zabezpieczenie, zabezpieczenie materiałowe, warunki meteorologiczne. Każdy z tych elementów rozpatruje się nie w oderwaniu od innych, a we wzajemnym związku i zależności jeden od drugiego. Pozwala to na wszechstronne przeanalizowanie warunków, w jakich będzie przeprowadzana operacja obronna oraz na właściwe wykorzystanie artylerii w toku operacji.

Wnioski, wyciągnięte przez dowódcę artylerii armii z analizy zadania i oceny położenia wraz z materiałami, przygotowanymi przez sztab artylerii armii, są podstawą do złożenia referatu dla dcy armii.

Referat dowódcy artylerii armii w operacji obronnej armii winien naświetlać następujące zagadnienia:

1/ Krótka ocena położenia /szczególnie nieprzyjaciel i teren/ z punktu widzenia wykorzystania artylerii na różnych odcinkach obrony.

2/ Zasadnicze zadanie artylerii armii w danej operacji oraz organizacja systemu ognia artylerii armii w powiązaniu z wykorzystaniem broni atomowej.

3/ Skład bojowy i możliwości ogniowe artylerii armii.

4/ Propozycje dotyczące podziału bojowego artylerii i uzyskania w związku z powyższym gęstość na poszczególnych kierunkach.

5/ Propozycje odnośnie do wykorzystania artylerii w obronie przeciwpancernej, składu, rozmieszczenia oraz zadań artyleryjskich odwodów i rejonów przeciwpancernych. Gęstość artylerii wykorzystanej w systemie obrony przeciwpancernej.

6/ Propozycje odnośnie do wykorzystania artylerii przeciwlotniczej w ogólnym systemie obrony przeciwlotniczej armii.

7/ Zabezpieczenie armii w amunicję, kolejność dowozu amunicji i jej nagromadzenia.

Sztab artylerii armii bierze udział w przygotowaniu referatu dowódcy artylerii armii o bojowym wykorzystaniu artylerii opracowując następujące dokumenty i dane.

1/ Mapa rozpoznawcza, na którą nanosi się ugrupowanie artylerii i moździerzy nieprzyjaciela, dane o ugrupowaniu i położeniu jego piechoty i czołgów, sztabów oraz odwodów. Do mapy załącza się: przeanalizowane dane rozpoznania o ugrupowaniu oraz gęstość artylerii i moździerzy nieprzyjaciela ze wskazaniem prawdopodobnych kierunków uderzenia głównych sił nieprzyjaciela, a także prawdopodobne terminy przejścia nieprzyjaciela do natarcia;

2/ Dane o składzie i gęstości artylerii oraz moździerzy w pasie obrony armii według kierunków, ze wskazaniem możliwych wariantów podziału bojowego i ugrupowania artylerii;

3/ Dane o możliwościach ogniowych artylerii armii /wykonania DNO, zmasowanego ognia, SOZ, ROZ, ZO/ z uwzględnieniem ilości posiadanej amunicji/.

4/ Dane o ilościowym stosunku artylerii i moździerzy według kierunków;

5/ Kalkulacja czasu niezbędnego dla uzyskania gotowości artylerii do prowadzenia ognia, a mianowicie kalkulacja czasu na:

a/ przegrupowanie i rozwinięcie się artylerii ze wskazaniem możliwych rejonów stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych dla artylerii korpusów armijnych;

b/ inżynieryjną rozbudowę elementów ugrupowania bojowego artylerii z uwzględnieniem OP-atom;

c/ planowanie ognia i manewru artylerii;

d/ organizację obrony przeciwpancernej i osłony przeciwlotniczej środkami artylerii;

e/ dowóz i nagromadzenie amunicji.

Dane powyższe referują szefowi sztabu artylerii szef oddziału operacyjnego i szef oddziału rozpoznawczego; Szef sztabu artylerii armii analizuje i uogólnia otrzymane dane, a następnie przygotowuje cały referat dowódcy artylerii armii.

W wypadku ograniczonej ilości czasu szefowie oddziałów /wydziałów/ mogą swoje dane referować bezpośrednio dowódcy artylerii w obecności szefa sztabu artylerii armii. Podczas przygotowania referatu mogą być czasem przeprowadzone rekonesanse /z ograniczonymi zadaniami/ osobiście przez

dowódcę artylerii armii lub z jego rozkazu przez oficerów sztabu artylerii armii. Celem takich rekonesansów jest skonkretyzowanie niektórych, niezbędnych do referatu, zagadnień bojowego wykorzystania artylerii w zależności od konkretnych warunków terenowych.

Po ogłoszeniu decyzji dowódcy armii, dowódca artylerii armii stawia zadania dla podległej mu artylerii oraz daje wytyczne odnośnie do:

- organizacji rozpoznania i przygotowania topograficznego;
- przegrupowań i koncentracji artylerii;
- wstrzeliwania;
- inżynieryjnej rozbudowy elementów ugrupowania bojowego artylerii;
- zużycia, dowozu i nagromadzenia amunicji.

Sztab artylerii armii przygotowuje wszelkie dane, niezbędne dowódcy artylerii armii do postawienia zadań dla podległej artylerii - przeprowadza podział zadań pomiędzy artylerię korpusów armijnych oraz przygotowuje wszelkie materiały obliczeniowe i informacyjne.

Po postawieniu zadań dowódca artylerii armii daje sztabowi wytyczne odnośnie zagadnień dotyczących przygotowania materiałów do postawienia zadań w terminie, planowania ognia oraz manewru artylerii.

Na podstawie tych wytycznych sztab artylerii armii opracowuje zarządzenia odnośnie do przeprowadzenia wstrzeliwania, przegrupowania artylerii i wprowadzenia jej na stanowiska ogniowe, a także zarządzenia dotyczące inżynieryjnej rozbudowy elementów ugrupowania bojowego artylerii. Jednocześnie sztab artylerii armii przystępuje do opracowania zasadniczych dokumentów dotyczących planowania ognia i manewru artylerii armii.

Praca dowódcy artylerii armii w celu skonkretyzowania zadań w terenie.

Dowódca artylerii armii bierze udział w rekonesansie dowódcy armii oraz przeprowadza swój rekonesans. Czasem oddzielnego rekonesansu dowódca artylerii armii może nie organizować, a całą pracę wykonać na rekonesansie dowódcy armii.

Dowódca artylerii armii, biorąc udział w rekonesansie dowódcy armii względnie przeprowadzając swój rekonesans, wyjaśnia i konkretyzuje zadania podległej sobie artylerii.

Podczas rekonesansu dowódcy armii, dowódca artylerii armii powinien skonkretyzować zadania dotyczące:

A/ Dla artylerii pierwszego rzutu armii:

- przygotowania i prowadzenia DNC;
- przygotowania i wykonania zmasowanego ognia na ważniejszych kierunkach w celu zwalczania nieprzyjaciela podczas grupowania i rozwinięcia sił głównych;
- zwalczania czołgów i piechoty nieprzyjaciela przed przednim skrajem głównego pasa obrony /w tym celu dowódca artylerii armii wyznacza w terenie na szczególnie ważnych kierunkach odcinki ROZ oraz SOZ/;
- obezwładnienia artylerii nieprzyjaciela szczególnie artylerii atomowej;
- udziału w artyleryjskim kontrprzygotowaniu;
- przygotowania i przeprowadzenia zmasowanego ognia w celu zwalczania nieprzyjaciela, któremu udało się wedrzeć w głąb naszej obrony ze szczególnym uwzględnieniem wzbronienia mplowi wykorzystania skutków uderzeń atomowych;
- maskowania i inżynieryjnej rozbudowy ugrupowania bojowego artylerii;
- rejonów stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych;
- zasadniczych pasów działania;
- zakresu i sposobu wykorzystania artylerii korpusów pierwszego rzutu armii i zabezpieczenia przeciwuderzenia armii;
- udziału artylerii korpusów pierwszego rzutu armii w manewrze.

B/ Dla artylerii drugiego rzutu armii.

- udziału w artyleryjskim kontrprzygotowaniu;
- zabezpieczenia przeciwuderzenia armii;
- zabezpieczenia obrony armijnej rubieży obrony przez drugi rzut armii;
- udziału artylerii drugiego rzutu armii w manewrze.

Podczas konkretyzowania zadań w terenie dowódca artylerii armii decyduje o najważniejszych zagadnieniach współdziałania między artylerią korpusów pierwszego rzutu.

Na rekonesansie dowódcy armii obecny jest jeden z oficerów sztabu artylerii, który zapisuje wszelkie zmiany, wprowadzone przez dowódcę artylerii armii. Oficer ten informuje następnie o powyższych zmianach szefa sztabu artylerii armii, który z kolei, po ich przeanalizowaniu, wprowadza konieczne poprawki do planowania.

Należy zaznaczyć, że praca dowódcy artylerii armii nie kończy się na przeprowadzeniu rekonesansu w celu konkretyzacji zadań i organizacji współdziałania. Przy dostatecznej ilości czasu dowódca artylerii armii powinien co pewien okres wyjeżdżać w teren dla dalszej, bardziej szczegółowej organizacji współdziałania i szczegółowego określenia w terenie najważniejszych zadań.

2. Praca dowódcy i sztabu artylerii w zakresie planowania ognia oraz manewru artylerii w operacji obronnej.

Planowanie ognia artylerii armii przeprowadza się na podstawie zadań postawionych przez dowódcę armii oraz dowódcę Frontu. Zasadnicze prace związane z planowaniem winno przebiegać w następującej logicznej kolejności:

a/ Dowódca artylerii armii podczas przygotowania materiałów do referatu w czasie analizy zadania i oceny położenia, na podstawie operacyjnego orientowania, jak również wskazówek dowódcy artylerii Frontu - określa orientacyjnie ilość zadań artylerii armii, które powinna ona wykonać w toku operacji obronnej /według etapów operacji/ oraz przypuszczalny system ognia artylerii, moździerzy i artylerii rakietowej.

b/ Na podstawie sumarycznej ilości zadań artylerii określa się ilość zadań w pasach obrony poszczególnych korpusów armijnych, co jest podstawą do orientacyjnego podziału artylerii pomiędzy korpusy.

c/ Dowódca artylerii armii podczas składania referatu dla dowódcy armii melduje mu swoje propozycje dotyczące zadań, podziału bojowego oraz ugrupowania artylerii.

Propozycje te dowódca armii może przyjąć i zatwierdzić bez żadnych zmian, lub też częściowo je zmienić i wnieść poprawki.

Sztab artylerii armii na podstawie decyzji dowódcy armii przygotowuje wszelkie dane, potrzebne dowódcy artylerii do postawienia zadań dla:
- artylerii korpusów;
- armijnej grupy artylerii przeciwlotniczej;
- artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego armii.

Dowódca artylerii armii na podstawie zadań otrzymanych od dowódcy armii i dowódcy artylerii frontu daje sztabowi wskazówki dotyczące następujących zagadnień:
- organizacji wstrzeliwania;
- planowania ognia artylerii armii;
- organizacji artyleryjskiej obrony przeciwpancernej;
- planowania manewru artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego;
- planowania artyleryjskiego przygotowania i wsparcia przeciwuderzenia armii;
- planowania manewru artylerii /ogniem i sprzętem/;
- organizacji i planowania przeciwlotniczej osłony wojsk środkami artylerii.

Wskazówki te powinny uwzględniać wszystkie etapy operacji obronnej armii. Materiały, dotyczące wszystkich wyżej wskazanych zagadnień, powinny być przygotowane przez sztab artylerii armii przed rekonesansem.

Podczas rekonesansu, przeprowadzonego przez dowódcę armii w celu skonkretyzowania swojej decyzji, dowódca artylerii wprowadza zmiany do projektowanego planu użycia artylerii, dostosowując je do wszelkich ewentualnych zmian, jakie mogą być wniesione przez dowódcę armii, lub też z własnej inicjatywy, przy czym o powyższych zmianach informuje sztab artylerii armii.

Na podstawie wyników pracy dowódcy artylerii armii podczas rekonesansu, sztab artylerii armii uwzględnia wszelkie zmiany i poprawki w dokumentacji dotyczącej planowania ognia artylerii armii, a następnie po zatwierdzeniu dokumentacji rozsyła ją do wykonawców /sztabów artylerii niższego szczebla/.

Dowódca artylerii armii podczas organizacji i planowania ognia artylerii armii powinien ponadto na podstawie przygotowanych przez sztab materiałów, określić ilość zadań według konkretnych etapów planowania oraz postawić te zadania wykonawcom.

W wyniku planowania dowódca i sztab artylerii armii opracowują "Rozkaz bojowy" oraz "Plan użycia artylerii w operacji obronnej armii", który jest zbiorem operacyjnych dokumentów, obejmujących całokształt działalności artylerii w operacji oraz materiał wo-techniczne zabezpieczenie artylerii.

Dokumentacja wykonywana w sztabie artylerii armii w operacji obronnej.

Rozkaz bojowy - wykonuje się według ogólnych zasad.

Plan użycia artylerii w operacji obronnej armii - wykonuje się pisemnie w dowolnej formie; w planie powinny być naświetlone następujące zagadnienia;

1. Zadania artylerii w operacji obronnej armii dotyczące:
   - zwalczenia nieprzyjaciela na dalekich podejściach, w rejonach koncentracji i rozwijania sił;
   - przeprowadzenia artyleryjskiego kontrprzygotowania;
   - zwalczania czołgów nieprzyjaciela;
   - zwalczania artylerii i moździerzy ze szczególnym uwzględnieniem artylerii atomowej npla;
   - zabezpieczenia przeciwuderzenia drugiego rzutu armii oraz osłony wojsk armii od napadu lotnictwa środkami artylerii przeciwlotniczej.
2. Ugrupowanie i gęstość artylerii /należy wykonać według kierunków na głębokość głównego pasa obrony, taktycznej rubieży i całej operacyjnej głębokości; w tym rozdziale należy również podać podział bojowy artylerii/.
3. Działania artylerii w okresie przygotowawczym operacji obronnej armii.
4. Artyleryjskie kontrprzygotowanie /cel, zadania, jaka artyleria będzie wykorzystana, rejony kontrprzygotowania, czas trwania, układ i zużycie amunicji/.
5. Działanie artylerii w toku bitwy obronnej.

6. Artyleryjskie zabezpieczenie przeciwuderzenia:
   - skład artylerii, która weźmie udział według przewidywanych wariantów przez dowódcę armii;
   - czas trwania i układ artyleryjskiego przygotowania przeciwuderzenia;
   - metoda i głębokość artyleryjskiego wsparcia wojsk wykonujących przeciwuderzenie;
   - zużycie amunicji na artyleryjskie przygotowanie oraz artyleryjskie wsparcie przeciwuderzenia.
7. Manewr artylerii w operacji obronnej armii /ael, kto/.
8. Dowodzenie artylerią w operacji obronnej:
   - rozmieszczenie SD i PO;
   - sygnały kierowania ogniem i manewrem artylerii;
   - organizacja łączności.
9. Zabezpieczenie amunicyjne /stan posiadania, sposób i termin nagromadzenia, zużycie amunicji/.

Do planu użycia artylerii w operacji obronnej załącza się:
- Plan artyleryjskiego kontrprzygotowania ze szkicem ognia
- Szkic ognia artylerii armii;
- Plan wykorzystania artylerii w obronie przeciwpancernej ze szkicem;
- Plan artyleryjskiej osłony przeciwlotniczej.

Sposób opracowywania planu użycia artylerii w operacji obronnej będzie uzależniony od sytuacji. Zazwyczaj w pierwszej kolejności opracowuje się poszczególne zarządzenia bojowe oraz dokumenty operacyjne, odzwierciadlające poszczególne rozdziały planowania bojowej działalności artylerii. Dzięki temu osiąga się szybkie doprowadzenie zadań do wykonawców, co skraca czas niezbędny dla uzyskania gotowości artylerii. W dalszej kolejności pracy na podstawie gotowych już poszczególnych części opracowuje się "Plan użycia artylerii w operacji obronnej armii".

Plan artyleryjskiego kontrprzygotowania opracowuje dowódca artylerii armii wraz ze sztabem na podstawie planu kontrprzygotowania armii oraz wytycznych dowódcy artylerii Frontu.

W planie artyleryjskiego kontrprzygotowania należy naświetlić:
- rejony kontrprzygotowania ;
- rejony zmasowanego ognia i cele w tych rejonach ;
- czas trwania i układ artyleryjskiego kontrprzygotowania ;
- skład artylerii, biorącej udział w kontrprzygotowaniu;
- rejony stanowisk ogniowych artylerii biorącej udział w kontrprzygotowaniu ;
- zużycie amunicji na kontrprzygotowanie .

Plan ten podpisuje dowódca i szef sztabu artylerii armii, a zatwierdza dowódca armii .

Wykonawcom artyleryjskiego kontrprzygotowania przesyła się wyciągi z planu oraz szkicu ognia artyleryjskiego kontrprzygotowania.

Szkic ognia artylerii w operacji obronnej armii.

Na szczeblu armii na szkic ognia należy nanieść :
- odcinki ognia artylerii korpusów armijnych, planowane przez szefa artylerii armii / tylko najważniejsze odcinki /;
- odcinki ognia, przygotowanie przez sąsiadów w pasie obrony armii.

Do szkicu ognia załącza się legendę w której należy wskazać nazwy odcinków ognia, wymiary / szerokość i głębokość/ wykonawców oraz jaką ilość artylerii bierze udział w wykonywaniu każdego z ognia. Często na szczeblu armii, szkicu ognia nie będzie się wykonywać.

Plan manewru artylerii armii.

W planie manewru artylerii wykazuje się : możliwe warianty działania nieprzyjaciela, skład artylerii biorącej udział w manewrze, marszruty, nowe rejony SO /lub zgrupowania po manewrze /, sygnały dla wykonania manewru.

Do planu manewru załącza się szkic manewru, na którym wskazuje się :
- kierunki możliwych uderzeń nieprzyjaciela ;
- zasadnicze rejony rozmieszczenia artylerii biorącej udział w manewrze ;
- nowe rejony SO /lub rejony zgrupowania artylerii po wykonaniu manewru /.

Plan manewru artylerii podpisuje dowódca i szef sztabu artylerii armii, a zatwierdza dowódca armii. Szkic manewru podpisuje dowódca i szef sztabu artylerii armii.

Praca dowódcy i sztabu artylerii w zakresie organizacji i planowania użycia artylerii w obronie przeciwpancernej armii.

Obronę przeciwpancerną organizuje dowódca armii, który określa sposób wykorzystania poszczególnych rodzajów wojsk w ogólnym systemie obrony przeciwpancernej armii, stawia im zadania oraz organizuje współdziałanie między nimi.

Sztab armii opracowuje plan obrony przeciwpancernej, w którym wskazuje:

- sposób wykorzystania rodzajów wojsk w systemie obrony przeciwpancernej;
- charakter i kolejność wykonania zapór przeciwpancernych oraz innych prac inżynieryjnych w celu wzmocnienia obrony przeciwpancernej.

Plan obrony przeciwpancernej armii jest dokumentem operacyjnym, uzgadniającym działania wszystkich rodzajów wojsk w obronie ppanc.

Dowódca i sztab artylerii armii biorą udział w opracowywaniu tego planu. Dowódca i sztab artylerii armii na podstawie decyzji dowódcy armii oraz planu obrony przeciwpancernej armii organizują i planują użycie artylerii przeciwpancernej w obronie armii.

W zakresie tej pracy dowódca artylerii armii jest obowiązany:

- przygotować propozycje użycia artylerii w systemie obrony przeciwpancernej armii i zameldować je dowódcy armii;
- na ważniejszych kierunkach zagrożenia przez czołgi wyznaczyć odcinki ognia przeznaczonego do zwalczania czołgów nieprzyjaciela; odcinki ognia muszą być uprzednio ustalone i skonkretyzowane przez dowódcę artylerii w terenie i podzielone pomiędzy wykonawcami;
- ustalić w terenie rozmieszczenie, zadania i rubieże rozwinięcia artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego oraz miejsce rozmieszczenia rejonów przeciwpancernych armii i artylerii wchodzącej w skład tych rejonów;

- określić rejony stanowisk ogniowych artylerii korpusu pierwszego rzutu armii na kierunkach zagrożonych przez czołgi;
- określić /a następnie skonkretyzować w terenie/ sposób przeprowadzenia manewru artylerii strzelającej z zakrytych SO w interesach obrony przeciwpancernej;
- zorganizować współdziałanie artylerii podległej bezpośrednio armii, /artyleryjski odwód przeciwpancerny, rejony przeciwpancerne/ z artylerią korpusów w zakresie obrony przeciwpancernej.

Sztab artylerii armii na podstawie zadań postawionych przez dowódcę artylerii armii opracowuje "Plan użycia artylerii w systemie przeciwpancernej obrony armii" ze szkicem na którym wykazuje:

- przedni skraj głównego pasa obrony, przebieg pasów i pozycji wojsk własnych oraz położenie przednich jednostek ubezpieczających;
- zasadnicze kierunki zagrożenia przez czołgi nieprzyjaciela;
- batalionowe węzły przeciwpancerne i rejony przeciwpancerne;
- stanowiska ogniowe artylerii rozmieszczonej na kierunkach zagrożonych przez czołgi;
- miejsce rozmieszczenia i manewr artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego armii oraz korpusów pierwszego rzutu;
- system przeciwpancernego ognia artylerii armii;
- manewr artylerii strzelającej z zakrytych SO na kierunki zagrożone przez czołgi;

W planie, między innymi podaje się:

- skład rejonów przeciwpancernych;
- skład artyleryjskich odwodów przeciwpancernych;
- gęstość środków przeciwpancernych na poszczególnych kierunkach zagrożenia.

WNIOSKI:

1. Broń atomowa i bojowe środki promieniotwórcze potężnie wzmacniają niszczące i obezwładniające oddziaływanie na nacierającego nieprzyjaciela, jednak podstawą bezpośredniego i ciągłego ogniowego zabezpieczenia działań obronnych w dalszym ciągu pozostaje artyleria.

2. Bogate wyposażenie armii w organiczną artylerię do strzelania z zakrytych SO umożliwia jej, przy przeciętnym zagrożeniu, zorganizowanie artyleryjskiego zabezpieczenia operacji obronnej bez wzmocnienia środkami z OND. Przy silnym zagrożeniu, w warunkach organizowania operacji obronnej na prawdopodobnym kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela, armia, dla zorganizowania skutecznego artyleryjskiego zabezpieczenia winna być wzmocniona: 4-6 brygadami artylerii, 2-3 BAPpanc i 1-2 DAPlot.

3. Szeroki i głęboki pas w jakim organizuje armia operację obronną narzuca konieczność jak najwszechstronniejszego wykorzystania manewru artylerii w skali całej armii.

Wydrukowano w 100 egz.
Egz.Nr 1-100 - Bibl.Tajna
Wyk.:Stachowski - ppłk.
Druk.:Rączka/3.8.1955r.
Nr ks. 1911/W. Ark.brudn. 051

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 12459
Akademii Obrony Narodowej